

ΠΕΙΡΑΪΚΟ ΟΡΟΣΗΜΟ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ & ΠΟΛΙΤΕΣΜΟΥ

ΤΕΥΧΟΣ 31 - ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2015

Επιστροφή Αλεξάνδρου 329
185 30 Πειραιάς

σελ. 4

σελ. 8

σελ. 18

σελ. 16

σελ. 20

- 3 ΓΝΩΜΗ:** Πολιτιστική Κληρονομιά και Ανάπτυξη
Του Γιάννη Πολυχρονόπουλου, Προέδρου του Συλλόγου "Οι Φίλοι του Αρχαιολογικού Μουσείου, Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων Πειραιά"
- 4 Αρχιτεκτονικά**
*Η συνοικία (των επαύλειων) του Τσίλληρ και η οικία Πατσιαδού στην πλατεία Αλεξάνδρας
 Του Γιώργου Γάρδα, Αρχιτέκτονα Μηχανικού - Πολιτικού Μηχανικού Ε.Μ.Π.*
- 8 Αρχαιογνωστικά**
*Μόδα και πολιτισμός
 (Μια σύντομη ιστορία του αρχαίου ελληνικού ενδύματος)
 Του Γιώργου Σταϊνχάουερ, Αρχαιολόγου - τ. Εφόρου Αρχαιοτήτων*
- 13 Βιβλιοπαρουσίαση**
Επιμέλεια Γεράσιμος - Νικόλαος Μπουγάς
- 14 Επιστημονική Ημερίδα:**
*«Η έρευνα των Αρχαίων Συστημάτων Ύδρευσης του Πειραιά στο πλαίσιο των έργων του ΜΕΤΡΟ. Μια πρώτη θεώρηση»
 Αναδημοσίευση από την Ιστοσελίδα της Εφορείας Αρχαιοτήτων Δυτικής Αττικής, Πειραιώς και Νήσων*
- 16 Αρχαιολογικό Πανόραμα από την Ελλάδα και τον κόσμο**
Επιμέλεια, Κωστή Μανωλάκη
- 18 Ιστορικά**
*"Επί του βωμού Μουνιχίασιν" Άσυλο τριηράρχων στο Ιερό της Μουνιχίας Αρτέμιδος
 Του Μιχάλη Βλάχου, Δικηγόρου ε.τ.*
- 20 Ματιές στην Πειραιϊκή ιστορία**
*Μικρές πειραιώτικες ιστορίες μέσα από αγάλματα και προτομές της πόλης
 Του Δημήτρη Κρασονικολάκη, ερευνητή Πειραιϊκής Ιστορίας*
- 24 Εν τέλει...** Σχολιογραφικά

“ΠΕΙΡΑΪΚΟ ΟΡΟΣΗΜΟ”

Τριμηνιαία Έκδοση του Συλλόγου "ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ & ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΠΕΙΡΑΙΑ"
 Αλκιβιάδου 229, 185 36 Πειραιάς • Τηλ.: 210-42.88.018 - Τηλ. & Φαξ 210-42.88.017

• ΚΩΔ. ΕΝΤΥΠΟΥ 035702 • Τεύχος 51 - Απρίλιος - Μάιος - Ιούνιος 2015

ΕΚΔΟΤΗΣ:

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΣ
 Δερβενακίων 24, 185 45 Πειραιάς,
 Τηλ. 210-4060000

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΥΛΗΣ:

ΚΩΣΤΗΣ ΜΑΝΩΛΑΚΗΣ
 Μουσών 66, 185 34 Πειραιάς
 Τηλ.: 210-4130939

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΓΑΡΔΑ
 ΚΩΣΤΗΣ ΜΑΝΩΛΑΚΗΣ
 ΓΕΡ.-ΝΙΚ. ΜΠΟΥΓΑΣ

Το περιοδικό κυκλοφορεί εκτός εμπορίου.
 Διανέμεται δωρεάν.

Τα ενυπόγραφα άρθρα δεν εκφράζουν υποχρεωτικά τις
 απόψεις του Διοικητικού Συμβουλίου του Συλλόγου.

ΑΤΕΛΙΕ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΓΕΩΡΓΙΑ & ΜΑΡΙΑ - ΕΛΕΝΗ ΜΟΥΡΟΥΣΙΑ Ο.Ε.
 Κολλοκοτρώνη 144, 185 36 ΠΕΙΡΑΙΑΣ
 Τηλ.: 210-41 82 591, 210-4537521, Φαξ: 210-45 32 911

ΣΗΜΕΙΑ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ "ΠΕΙΡΑΪΚΟ ΟΡΟΣΗΜΟ"

- Δημαρχείο Πειραιά: Πλ. Κοραή 1
- Αρχαιολογικό Μουσείο Πειραιά: Χαρ. Τρικούπη 31

Βιβλιοπωλεία:

- ΑΙΓΗΙΣ: Βασ. Γεωργίου Α' 11, Πειραιάς
- ΒΙΒΛΙΟΤΟΠΙΑ: Εθνικής Αντιστάσεως 23, Πειραιάς
- ΝΕΟΣ ΚΥΚΛΟΣ: Καραολή & Δημητρίου 43, Πειραιάς
- ΣΤΑΧΥ: Πραξιτέλους 121 και Τσαμαδού 57

Πολιτιστική Κληρονομιά και Ανάπτυξη

ΓΙΑΝΝΗ ΠΟΛΥΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΥ

**Προέδρου του Συλλόγου
"Οι Φίλοι Αρχαιολογικού Μουσείου,
Αρχαιολογικών Χώρων και Μνημείων Πειραιά"**

Η πολιτιστική κληρονομιά είναι ένας ανεκτίμητος πλούτος που λειτουργεί συνδετικά με το παρόν και το μέλλον. Εξασφαλίζει την αδιατάρακτη ιστορική συνέχεια του λαού και συγκροτεί την ταυτότητα των Ελλήνων διά μέσων των αιώνων. Ο πλούτος αυτός σε αρκετές περιπτώσεις παραμένει ανεκμετάλλετος, ή αξιοποιείται ελάχιστα. Κι όμως, η πολιτιστική κληρονομιά μπορεί να επιδράσει σημαντικά στη σύγχρονη ανάπτυξη, τοπική και γενικότερη. Μπορεί να συμβάλει στην αύξηση της απασχόλησης, των επενδύσεων, στην έρευνα, στην εκπαίδευση και στην ανάπτυξη. Μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη σχέσεων φιλίας και ειρηνικής συνύπαρξης με άλλους λαούς. Η πολιτιστική κληρονομιά είναι μια ζωντανή μαρτυρία της ιστορίας. Η ίδια μας προσφέρει τα "υλικά" για την όσο το δυνατόν πληρέστερη ερμηνεία του παρελθόντος.

Η επαφή με τα κινητά και ακίνητα πολιτιστικά αγαθά (αρχαιολογικοί χώροι, αρχαία έργα τέχνης, μνημεία αρχιτεκτονικής και τέχνης, βιβλία, χειρόγραφα, άυλος διανοητικός και πολιτιστικός πλούτος με τα ανεπανάληπτα κλασικά έργα κ.α.) ικανοποιεί ανάγκες του σύγχρονου ανθρώπου για την αισθητική, αισθητηριακή και διανοητική ολοκλήρωσή του. Αποτελούν απαραίτητα στοιχεία πνευματικής καλλιέργειας.

Η Ελλάδα έχοντας ένα συντριπτικό συγκριτικό πλεονέκτημα σ' αυτόν τον τομέα θεωρείται μια πολιτιστική υπερδύναμη στο σύγχρονο κόσμο. Έχει την "τύχη" να "κουβαλάει" την κληρονομιά ενός μοναδικού, υψηλής ποιότητας και ποικιλίας, αρχαιοελληνικού πολιτισμού, καθώς και την κληρονομιά του βυζαντινού και μεσαιωνικού πολιτισμού.

Δυστυχώς όμως δεν έχουμε καταφέρει να εντάξουμε σε όλες του τις διαστάσεις αυτή την κληρονομιά στο σύγχρονο γίγνεσθαι και να αξιοποιήσουμε την επίδρασή της στην τοπική ανάπτυξη. Αρχαιολογικοί χώροι δεν αναδεικνύονται όπως πρέπει. Σε ορισμένες δε περιπτώσεις είναι εγκαταλελειμμένοι. Μνημεία δεν συντηρούνται όπως χρειάζεται. Απουσιάζει ένα συγκροτημένο σχέδιο ένταξης όλου του πλούτου της πολιτιστικής κληρονομιάς στη σύγχρονη ζωή, ώστε να λειτουργεί ως ένας από τους παράγοντες της σύγχρονης ανάπτυξης. Δυστυχώς, οι διαδικασίες στη χώρα μας είναι αργές. Γραφειοκρατικές αγκυλώσεις εμποδίζουν τομήριες προσεγγίσεις που ανοίγουν νέους δρόμους αξιοποίησης. Η σύγχρονη τεχνολογία προσφέρει λύσεις που "απογειώνει" το τελικό αποτέλεσμα. Η δημιουργία "εικονικών μουσείων" και ψηφιακών περιηγήσεων, η ψηφιακή ανασύσταση του αρχαίου κόσμου και του παρελθόντος προσφέρουν τη δυνατότητα μιας ολιστικής προσέγγισης.

Ο τρόπος παρουσίασης για τους κατοίκους, αλλά και σε όλους τους επισκέπτες παίζει σοβαρό ρόλο στην προσέλευσή της για να γνωρίσουν και να βιώσουν καλύτερα αυτή την κληρονομιά.

Στον Πειραιά υπάρχουν ακόμα έργα ανοδηκλήρωτα που αφορούν τις αρχαιότητες. Η συνέχιση των ανασκαφών στις αστικές πύλεις και με την απαλλοτρίωση κι άλλων χώρων θα δώσει στο τέλος μια ολοκληρωμένη εικόνα της εισόδου του αρχαίου Πειραιά.

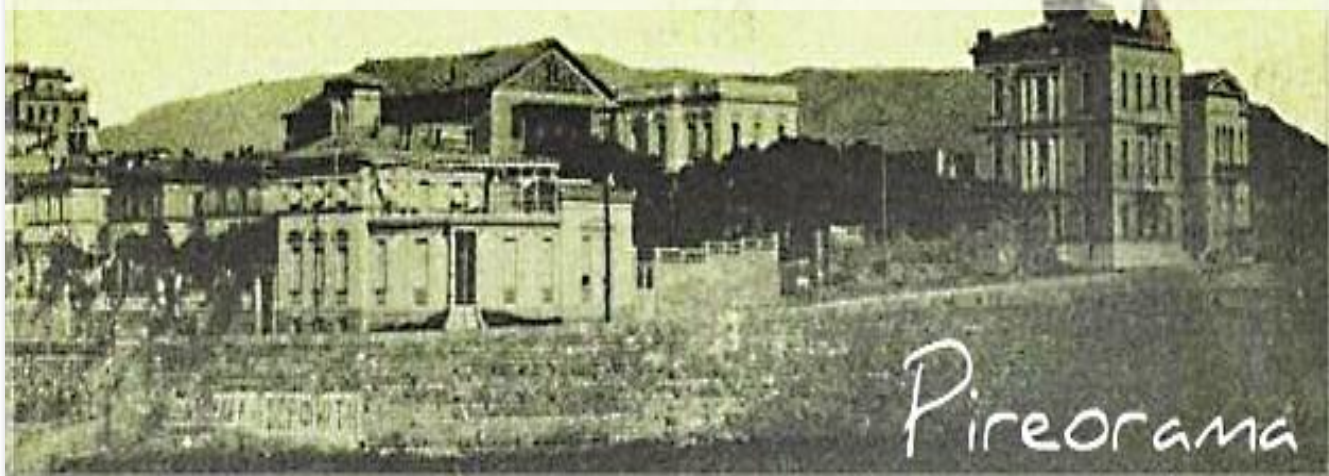
Τα έργα του ΜΕΤΡΟ στην πλατεία Κοραή, έφεραν στην επιφάνεια νέα στοιχεία για τα μεγάλα υδραυλικά έργα με τις μεγάλες υπόγειες δεξαμενές για την εξασφάλιση συνεχούς ύδρευσης της αρχαίας πόλης, εμπλουτίζοντας τις γνώσεις μας για τα επιτεύγματα του αρχαίου κόσμου και σ' αυτόν τον τομέα. Όλα αυτά πρέπει με το τέλος των έργων να παρουσιαστούν με ένα συμβατό τρόπο στο ευρύ κοινό.

Η ενεργοποίηση της πρότασής μας για τη δημιουργία ενός ξύλινου διαδρόμου περιπάτου κατά μήκος των τειχών της Πειραιϊκής, μπορεί να συμβάλει στην ποιότητα ζωής των Πειραιωτών, αλλά και στην προσέλκυση επισκεπτών που θα συνδυάζουν αναψυχή, περίπατο και αρχαιολογική περιήγηση.

Η ανάπτυξη του Αρχαιολογικού Μουσείου και με τη διοργάνωση εκδηλώσεων, μπορεί να το καταστήσει ζωντανό κέντρο πολιτισμού και γνώσης.

Η ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων με ήπιες παρεμβάσεις θα συνδέσει νοητά και ουσιαστικά τα σημαντικότερα σημεία της αρχαίας πόλης.

Η ΣΥΝΟΙΚΙΑ (ΤΩΝ ΕΠΑΥΛΕΩΝ) ΤΟΥ ΤΣΙΛΛΕΡ ΚΑΙ Η ΟΙΚΙΑ ΠΑΤΣΙΑΔΟΥ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΑΠΟ «Pireorama ιστορίας και πολιτισμού»: Συνοικία Τσιλλερ (Ziller)

Διακρίνονται κάτω αριστερά οι επαύλεις, πίσω το υπουργείο Οριγώνη (κατοικία Τσιλλερ), δεξιά οι οικίες Πατσιαδού

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΓΑΡΔΑ

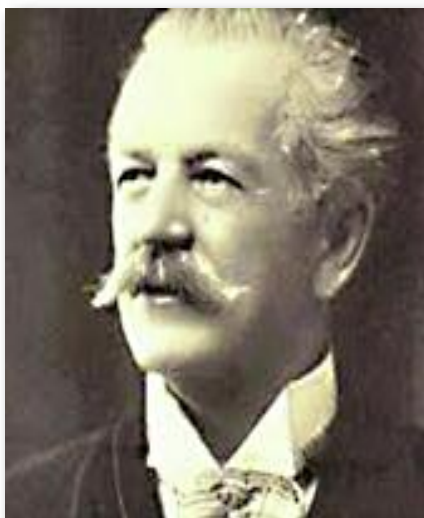
Αρχιτέκτονα Μηχανικού Ε.Μ.Π. - Πολιτικού Μηχανικού Ε.Μ.Π.

Α. ΕΡΝΕΣΤΟ ΤΣΙΛΛΕΡ

Σε προηγούμενο άρθρο μας (ΠΕΙΡΑΪΚΟ ΟΡΟΣΗΜΟ, τεύχος 33, ΟΚΤ-ΝΟΕ-ΔΕΚ 2012), αναφερθήκαμε στον μεγάλο Αρχιτέκτονα Ερνέστο Τσιλλερ (1837-1923) (Εικ. 1). Γεννήθηκε στην Γερμανία και σπούδασε Αρχιτεκτονική στην Βασιλική Σχολή της Δρέσδης (1855-1858). Εργάστηκε στο γραφείο του Αρχιτέκτονα Θεόφιλου Χάνσεν στην Βιέννη. Με προτροπή του Χάνσεν που είχε αναλάβει τότε την (Σινιαία) Ακαδημία στην Αθήνα, ήρθε στην Ελλάδα το 1861 (σε ηλικία 24 ετών) ως επόπτης για το κτίσιμο της Ακαδημίας. Μετά από μία σύντομη διακοπή στην Ιταλία, ήρθε στην Ελλάδα με την Ελληνίδα σύζυγό του Σοφία Ντόντου και εγκαταστάθηκε μόνιμα. Εδώ εργάστηκε και γεννήθηκαν τα 5 παιδιά του. Η αγάπη του για την Αρχαία Ελλάδα με τις αρχαιολογικές του μελέτες και έρευνες (ας μην ξεχνάμε ότι αυτός ήταν που ανακάλυψε την ηθελημένη καμπυλότητα στον Παρθενώνα και σε άλλα μνημεία), στάθηκε πηγή έμπνευσης για τα έργα του, στο

πλάνο του Νεοκλασικισμού που επικρατούσε τότε. Μερικά από τα έργα του είναι: Ανάκτορο του Διαδόχου (σήμερα Προεδρικό Μέγαρο, Μέγαρο Ερρίκου Ντινάν (Ιλίου Μέλαθρον) (Εικ. 2), Εθνικό θέατρο, Όψεις Αρχαιολογικού Μουσείου και Αρσάκειου, Μέγαρο Ανδρέα Συγγρού (σήμερα Υπουργείο Εξωτερικών), Ανάκτορα Τατοΐου, Βασσάνειο Μέγαρο (σήμερα Σχολή Ναυτικών Δοκίμων (Εικ. 3) στην Πειραιά, οικίες Πατσιαδού και Μεταξά (Εικ. 4) στον Πειραιά και πολλά άλλα κτίρια (Δημόσια, κατοικίες, εκκλησίες, ξενοδοχεία κλπ).

Το 1875 ο Ερνέστος Τσιλλερ, αγόρασε για εμπορική εκμετάλλευση σημαντική έκταση στην περιοχή της Καστέλλας. Η έκταση αυτή οριοθετείται μεταξύ των σημερινών οδών Ακτής Τρ. Μουτσοπούλου - οδού Πλατείας Αιεξάνδρας - Ακτής Κουντοριώτου και Σανταρόζα (Εικ. 5). Εκεί κατασκεύασε μια σειρά από διώροφα εξοχικά σπίτια που ολοκληρώθηκαν το 1877 (Εικ. 6). Ήταν επτά κατοικίες στο βορειο-δυτικό τμήμα της έκτασης με θέα το λιμένα της Ζέας (Πασαλιμάνι)

Εικ. 1 Ερνέστος Τσιλλερ

Εικ. 2 Ιλίου Μέλαθρον

Εικ. 4 Οικία Μεταξά

Εικ. 3 Σχολή Ναυτικών Δοκίμων

Εικ. 5 Περιοχή συνοικίας Τσιλλερ

Β. Η ΣΥΝΟΙΚΙΑ (ΤΩΝ ΕΠΑΥΛΕΩΝ) ΤΟΥ ΤΣΙΛΛΕΡ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΑΠΟ «Piraeorama ιστορίας και πολιτισμού» : Συνοικία Τσίλληερ (Ziller)

και πρόσωπο στην οδό Τρ. Μουτσοπούλη (Εικ. 7,8,9). Η τελευταία (μεγαλύτερη) ήταν στο τέλος της οδού Τρ. Μουτσοπούλη, στο νοτιοδυτικό τμήμα της έκτασης και διέφερε από τις άλλες (Εικ. 9α). Σ' αυτή την οικία ο Τσίλληερ, για να δώσει μεγαλύτερη αξία στις επαύλεις, φιλοξένησε τον Βασιλιά Γεώργιο Α' και την Βασίλισσα Όλγα για δύο καλοκαίρια. Αργότερα, σε «αντάλλαγμα» της φιλοξενίας του, τού ανετέθη η μελέτη των ανακτόρων Τατοΐου Την διετία 1878 και 1879, στην Τρίτη έπαυλη ιδιοκτησίας Ποταμιάνου, φιλοξενήθηκε η Πηνελόπη Δέλτα (της οικογένειας Εμ. Μπενάκη) με τα αδέλφια της. Στο βιβλίο της «Τρελλαντώνης» που έγραψε η Πηνελόπη Δέλτα για τον αδελφό της Αντώνη, περιγράφει με τα παιδικά της μάτια την συνοικία Τσίλληερ:

«Επτά ήταν τα σπίτια του Τσίλληερ, όλα στην αράδα και ενωμένα. Το πρώτο, το ακραίο μεγάλο με τρία πρόσωπα, τ' άλλα όλα όμοια με μία βεραντούλα προς την θάλασσα και μία αυλή στο πίσω μέρος προς τον λόφο της (Καστέλλας). Στο πρώτο, το μεγάλο σπίτι, κάθονταν ο Βασιλιάς. Στο δεύτερο μία Ρωσίδα Κυρία της Τιμής της Βασίλισσας Όλγας, συζύγου του Γεωργίου Α'. Στο τρίτο ο Αντώνης με τα αδέλφια του και τον θείο και τη θεία, και στα άλλα παρακάτω διάφοροι άληθοι, που σαν τον Βασιλιά είχαν κατέβει από τας Αθήνας να

περάσουν τους ζεστούς μήνες του καλοκαιριού στην Πειραιώτικη θάλασσα». (Πηγή Ιωάννα Τσεβά: Ικνηλατώντας την Ιστορία των νεοκλασικών κτιρίων του Πειραιά). Σημειώνουμε εδώ ότι η πηλασία Αλεξάνδρας πήρε το όνομά της προς τιμήν της κόρης των Βασιλέων που «έφυγε» νωρίς (στα 21 της χρόνια).

Πίσω από την σημερινή Αγία Αικατερίνη, υπήρχε ένα μεγάλο βιομηχανικό κτίριο υαουργίας (Εικ. 10) (σχεδιασμένο από τους Φαίδωνα και Έθελ Κυδωνιάτη), που αρχικά χρησιμοποιούσε ο αδελφός του Τσίλληερ μαζί με τον Οριγώνη, και αυτό ήταν η αφορμή που ο Τσίλληερ αγόρασε την έκταση που αναφερόμαστε. Η υαουργία Οριγώνη δεν απέδιδε και σύντομα έκλεισε. Ετσι ο Τσίλληερ την μετέτρεψε σε εξοχική του κατοικία, εκεί μάλιστα γεννήθηκαν τα τρία (από τα πέντε) μικρότερα παιδιά του.

Ο Τσίλληερ για να προσελκύσει τους Αθηναίους και Πειραιώτες στην συνοικία του, ίδρυσε ένα Γερμανικό καφενείο, στο νοτιοανατολικό τμήμα όπου αργότερα κτίστηκε η οικία Πατσιάδου. Το καφενείο αυτό, γνώρισε μεγάλες στιγμές εξαιτίας της γειτνιάσής του με το εξοχικό όπου φιλοξενούνταν οι Βασιλείς αλλιὰ και από τα παιχνίδια (αθλογάρια, κούνιες, σφαίρες κλπ) που τοποθέτησε για εντυπωσιασμό του κόσμου.

Εικ. 6 Θέση επαύλεων

Εικ. 7 Γωνιακή έπαυλη

Εικ. 8 Συνοικία Τσίλληερ

Εικ. 9 Συνοικία Τσίλληερ (Τσαρούχης)

Εικ. 9α Γωνιακή έπαυλη

Εικ. 10 Υαουργείο Οριγώνη

Γ. ΟΙΚΙΑ Π. ΠΑΤΣΙΑΔΟΥ

ΤΣΙΜΠΕΡ. Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τράπεζας

Οι παλιότεροι, θυμούμαστε με νοσταλγία το Καφενείο Καραντάση, στο Ισόγειο του σημαντικότερου κτίσματος στην Πλατεία Αλεξάνδρας, με το μπιλιάρδο και τα τραπέζια με τις σκακιέρες, αλλιά και τα υπαίθρια τραπέζια στο απέναντι πεζοδρόμιο-μπαλκόνι με την υπέροχη θέα (κυρίως την νύχτα) στον Φαληρικό όρμο. Όλα αυτά που ευτύχησα να απολαύσω, αρχές της δεκαετίας του '70, στα πρώτα μου φοιτητικά χρόνια (ως Πολιτικός Μηχανικός). Ωστόσο, και στις δεύτερες σπουδές μου ως Αρχιτέκτων Μηχανικός (1982-1986), κατόπιν επιλογής μου σε εργασία υπό τον καθηγητή μου Χολέβα, ευτύχησα να μελετήσω το κτίριο τότε που γίνονταν μία καταπληκτική δουλειά αναπαλαιώσης από τους Αρχιτέκτονες Δημ. Κουριδάκη και Βασ. Τριανταφύλλη. Η εργασία αυτή με τις αποτυπώσεις και (κυρίως) με τις φωτογραφίες των ανακατασκευασμένων χώρων με τους ζωγραφιστούς τοίχους και οροφές παρέμεινε στην Σχολή της Αρχιτεκτονικής και προτίθεται να την αναζητήσω.

Η οικία Πατσιαδού (ή εν πάσει περιπτώσει ότι απέμεινε από το αρχικό συγκρότημα των δύο κτιρίων) (Εικ. 11,12), βρίσκεται στο νοτιοανατολικό τμήμα της συνοικίας Τσιήληρ, στην συμβολή των οδών

Πλατείας Αλεξάνδρας και Ακτής Κουντουριώτη, εκεί όπου βρισκόταν το Γερμανικό καφενείο (Εικ. 13). Η μελέτη του Τσιήληρ (1894) αφορούσε δύο κτίρια σε απόσταση μεταξύ τους περίπου 7μ (Εικ. 14,15). Το πρώτο, υπερυψωμένο διώροφο ήταν η κύρια κατοικία του βιομήχανου Π. Πατσιαδού, ενώ το δεύτερο εξ αρχής προβλέπετο στο ισόγειο χρήση καταστήματος (στο επίπεδο του πεζοδρομίου) και στον όροφο κατοικία, εκεί όπου μετέπειτα στεγάστηκε το Ιταλικό Προξενείο. Ανάμεσα στα δύο κτίρια, υπήρχε η μαρμάρινη κλίμακα που οδηγούσε στο επίπεδο της εισόδου στο ισόγειο του κυρίως κτιρίου (κατοικίας Πατσιαδού) και πέραν αυτής κήπος «θαμπρός», όπως αναφέρεται σε αγγελία του 1896 για την ενοικίαση του καταστήματος. Δυστυχώς, η εμπορευματοποίηση και (ένα από τα γνωστά ελαττώματά μας) η έλλειψη σεβασμού στο παρελθόν και τις παραδόσεις μας, όχι μόνον επέτρεψε την κατεδάφιση του ενός κτιρίου (κύρια κατοικία), αλλά η πολυκατοικία που κτίστηκε στην θέση της, ακούμπησε ΠΑΝΩ στο δεύτερο κτίριο (υπάρχον σήμερα), καταργώντας το ενδιαμέσο κενό!!!

Οι αρχιτέκτονες Δημ. Κουριδάκης και Βασ. Τριανταφύλλη που

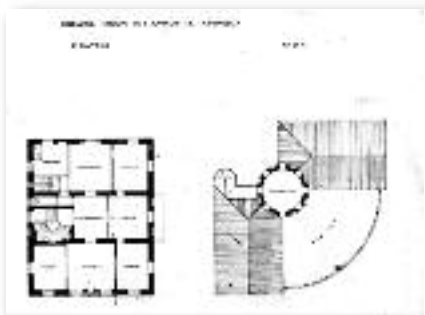
Εικ. 11 (Βασ. Τριανταφύλλη)

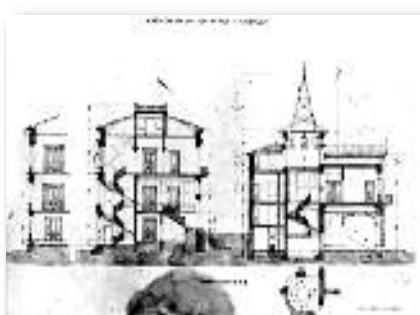
Εικ. 12 (Βασ. Τριανταφύλλη)

Εικ. 13 Θέση οικίας Πατσιαδού

Εικ. 14 (Βασ. Τριανταφύλλη)

Εικ. 15 (Βασ. Τριανταφύλλη)

Εικ. 16 Κλίμακοστάσιο (Βασ. Τριανταφύλλη)

Εικ. 17 Οροφή (Βασ. Τριανταφύλλου)

Εικ. 18 Εσωτερικό (Βασ. Τριανταφύλλου)

Εικ. 19 Εσωτερικό (Βασ. Τριανταφύλλου)

Εικ. 20 Σοφίτα (Βασ. Τριανταφύλλου)

Εικ. 21 Γιώργος Γάρδας

αναπαλαιώσαν το 1982-1983 (Εικ. 16 έως 20) το κτίριο για τους αδελφούς Δεληγιαννη, αναφέρουν:

“Στην Καστέλλα το 1894 σχεδιάζει ο Τσίλληρ για τον αλευροβιομήχανο Π. Πασιδάδη, δύο κτίρια. Το πρώτο, διώροφη οικία δεν υπάρχει σήμερα. Το δεύτερο, σε μικρή απόσταση από το πρώτο, γωνιακό κτίριο προσαρμοσμένο στην καμπύλη της ακτογραμμής. Η παρούσα επέμβαση αφορά σε συντήρηση των εξωτερικών επιφανειών των όψεων και σε προσαρμογή των εσωτερικών χώρων σε σύγχρονους χώρους αναψυχής και εστίασης. Το ισόγειο με τα συνεχή τοξωτά ανοίγματα και τους μαρμαρίνους πεσσούς, προοριζόταν εξ αρχής για επαγγελματική εκμετάλλευση. Στον όροφο, η χρήση της κατοικίας διατηρείτο μέχρι πρόσφατα. Η τοξοστοιχία των ανοιγμάτων του ισόγειου, επαναλαμβάνεται και στον όροφο, μονάχα που εδώ κάποια ανοίγματα δημιουργούν μικρές εσοχές βαμμένες με χοντροκόκκινο χρώμα και τοποθετούνταν διακοσμητικά αγάλματα. Οι πλάγιες πλευρές της κατασκευής απλοποιήθηκαν και οι κυφώσεις περιορί-

στηκαν στη ζώνη της βάσης του κτιρίου. Επίσης δεν υπάρχουν σήμερα οι οριζόντιες ζώνες που, σύμφωνα με το αρχικό σχέδιο, υποδιαιρούσαν καθ' ύψος το κτίριο. Εξακολουθεί να εντυπωσιάζει το κυκλικό πυργοειδές κλιμακοστάσιο με την κωνική απόληξη, που προβάλλει πάνω από την οικοδομή και διακρίνεται από μακριά».

Σήμερα το κτίριο έχει περιέλθει στην ιδιοκτησία Στ. και Βασ. Σταυριανάκου. Οι φθορές του χρόνου από την εγκατάλειψη είναι αδυσώπητες. Έχουν καταστραφεί οι ζωγραφιστοί τοίχοι, ενώ έχουν καταρρεύσει οι περίτεχνα ζωγραφισμένες οροφές. Από το 2011 έχει αρχίσει νέα προσπάθεια αναπαλαιώσης του κτιρίου (Εικ. 21,22,23). Είναι σίγουρο, ότι ο αυστηρός έλεγχος των εργασιών από το Υπουργείο Πολιτισμού, καθώς και η φωτογραφική τεκμηρίωση που έχει το Υπουργείο στο αρχείο του, θα εξασφαλίσουν την πλήρη αποκατάσταση του διατηρητέου κτιρίου, με πιστότητα και σεβασμό στα σχέδια του δημιουργού του, Ερνέστου Τσίλληρ.

Πηγές:

- Γ. Γάρδα «Πειραικό Ορόσημο» τεύχος 33 / 2012 • - Pireorama ιστορίας και πολιτισμού
- α) Συνοικία Τσίλληρ (Ziller) β) Η Καστέλλα με τα μάτια της Πνευθόνης Δέλητα
- Ιωάννα Τσεβά. Ιχνηλατώντας την Ιστορία των Νεοκλασικών κτιρίων του Πειραιά • - Τσίλληρ. Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τράπεζας
- Ziller. Εθνική Πινακοθήκη και Μουσείο Αθξ.Σούτσου (2010). Επιμέλεια Μαριλένα Ζ. Κασιμάτη • - Διαδίκτυο

Εικ. 22 Γιώργος Γάρδας

Εικ. 23 Γιώργος Γάρδας

Μόδα και πολιτισμός

(Μια σύντομη ιστορία του αρχαίου ελληνικού ενδύματος)

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΤΑΪΝΧΑΟΥΕΡ

Αρχαιολόγου

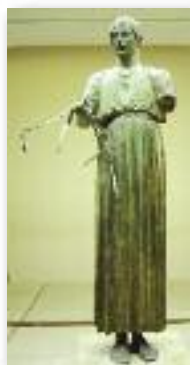
τ. Εφόρου Αρχαιοτήτων

Εικ. 1

Εικ. 2

Εικ. 3

Εικ. 4

Πρόθεση του σημερινού, όπως και των περασμένων άρθρων του περιοδικού, είναι όχι απλώς η εγκυκλοπαιδική πληροφόρηση για τη ζωή στην αρχαιότητα, αλλά η αναζήτηση μέσα από αυτή, ενός ακόμα όσο πιο άμεσου μπορούμε τρόπου προσέγγισης και κατανόησης της. Ο λόγος είναι για τη σημασία που μπορεί να έχει σ' αυτή την αναζήτηση, η ιστορία ενός αντικείμενου περιφρονημένου όπως είναι το αρχαίο ένδυμα και η αρχαία μόδα, με το ζητούμενο να είναι πώς, με ποιό τρόπο, στη μορφή και στις περιπέτειες της αρχαίας ελληνικής αμφίεσης, μπορεί να αναζητηθεί πέρα από την παράδοση ή την επίδραση γειτονικών λαών και κλιματολογικών συνθηκών (όπως συμβαίνει στις ακίνητες παραδοσιακές κοινωνίες), μια πτυχή της μεγάλης περιπέτειας του ελληνικού πνεύματος και της αρχαίας κοινωνίας από τον 6ο στον 4ο αι. π.Χ. Το ίδιο κατ' αναλογία θα μπορούσε κανείς σήμερα να ικνηλατήσει σε σύγχρονες μας εξελίξεις της μόδας, όπως η εξαφάνιση του καπέλου ή την επικράτηση του παντελονιού στη γυναικεία αμφίεση και του τζην στη νεολαία στοιχεία του τέλους μιας ολόκληρης εποχής του ευρωπαϊκού πολιτισμού.

Η θέση δεν είναι αβάνισμ. Η λιτότητα στη μορφή και στα μέσα που δείχνει η αποκλειστική προσήλωση της αρχαίας τέχνης στην ανθρώπινη μορφή η δημιουργική βασισμένη (όπως στη μουσική) όχι η ποικιλία των μοτίβων, αλλά στον πλούτο των παραλληλογών φαντασία, που διαπιστώνεται στις παραλλαγές του γυμνού νέου και της ντυμένης κόρης, είναι τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν και την αρχαία ένδυση. Με αφετηρία το απλό ορθογώνιο κομμάτι από λινό ή μάλλινο ύφασμα (σπάνια είναι τα μαλλιοβάμβακα, τα μεταξωτά θα έρθουν από την Ανατολή μετά τα Μηδικά), στις διαστάσεις που βγάζει ο οπτικός αργαλειός, χωρίς τα κοψίματα και τα ραψίσματα που απαιτεί μια προκαθορισμένη ενδυματολογική φόρμα (όπως αυτές της μυκηναϊκής Ελλάδας και των ανατολικών λαών).

Η αρχαία Αθηναία, Θηβαία ή Αργείτισσα, αναπτύσσει τη φαντασία της σε στέλειωτους

συνδυασμούς αλλιάζοντας τις διαστάσεις του υφάσματος, διπλώνοντάς το, ταιριάζοντας κατάλληλα ζώνες και πόρνες, υπογραμμίζοντας συγχρόνως - με τις χρωματιστές (υφασμένες όχι κεντημένες για να μη φαίνεται στο δίπλωμα η πίσω πλευρά) ταινίες στις παρυφές του υφάσματος- τη δομή, και αναδεικνύοντας την ομορφιά του ανθρώπινου σώματος, σε ένα σύμφωνο με το πνεύμα της εποχής, της ηλικίας ή της απασχόλησης, λειτούργει, σε καμία όμως περίπτωση (ακόμα και στο στρατό) ιεραρχικό σχήμα στολής, όπως ακριβώς ταιριάζει σε μια κοινωνία ελευθέρων και ίσων πολιτών.

Τα βασικά στοιχεία της αρχαίας, της ανδρικής όπως και της γυναικείας αμφίεσης (η διαφοροποίηση όπως και σήμερα δεν αφορά στην ονομασία π.χ. πουκάμισο, σακάκι, μπουφάν, πουλόβερ, παντελόνι, παλτό, όσο στο διαφορετικό για κάθε φύλο σχέδιο) ήταν δύο ορθογώνια κομμάτια ύφασμα: ο ελαφρύς χιτών (ένα είδος πουκαμίσιας, που φοριέται από τις γυναίκες συνήθως κάτω από τον βαρύτερο πέπλο αθήλα και μόνος του) και το ιμάτιο, το πανωφόρι (οι αρχαίοι, άντρες και γυναίκες με εξαίρεση το στροφίον, το στηθόδεσμο της Μυρρίνης στη Λυσιστράτη) αγνοούσαν αυτό που ονομάζουμε εσώρουχο.

Ο χιτών είναι ένα λεπτό λινό ή μάλλινο ύφασμα 1 X 1.80 μ ραμμένο συνήθως στο πλάι, που στερεώνεται με πόρνες στον ένα ή συνηθέστερα στους δύο ώμους, αφήνοντας κενά για το κεφάλι και τα χέρια (Εικ. 1). Σπάνια θα συναντήσουμε στην ανδρική της κλασικής Αθήνας το μακρύ ιωνικό χιτώνα με άνοιγμα στο λαιμό και μανίκια. Αυτός αρμόζει στους μεγάλους άρχοντες, τους δυνάστες όπως ο Μαύσωλος (Εικ. 2) και τους ιερείς (οι οποίοι χαρακτηριστικά δεν φέρουν ποτέ ζώνη), όπως και από την άλλη πλευρά σε επαγγελματίες, όπως οι κιθαρωδοί (είναι το ένδυμα του κιθαρωδού Απόλλωνος), οι αυλητές και οι ντίοχοι (παρόδειγμα ο ντίοχος των Δελφών) (Εικ. 3). Οι άνδρες, τα παιδιά (και χάριν ευκινησίας οι νεαρές γυναίκες όπως Άρτεμις) τον φορούν κοντό, πάνω από τα γόνατα (Εικ. 4). Προς το σκοπό αυτό τον σηκώνουν ψηλά

πάνω από τη ζώνη, πάνω από την οποία κοιλώνεται το μαζεμένο ύφασμα (ενδεχομένως μπορεί να υπάρχει και δεύτερη ζώνη υψηλότερα από τον κόλπο). Άλλοτε πάλι το πάνω μέρος διπλώνεται σε απόπτυγμα και στερεώνεται με δύο κορδόνια που δένονται πάνω από τους ώμους.

Το ιμάτιο (ένα μάλλινο ύφασμα 2.90 X 1.80 μ) φοριέται πάνω από το χιτώνα αλλιὰ και κατευθείαν πάνω στο γυμνό σώμα, αν και αυτό συναντάται περισσότερο στις παραστάσεις παρά στην πραγματικότητα. Συνήθως το ιμάτιο σκεπάζει την πλάτη και τον αριστερό ώμο και αφήνοντας ελεύθερο στήθος, δεξί ώμο και βραχίονα, περνάει μπροστά και πέφτει πάνω στο αριστερό μηρό που ουσιαστικά ακινητοποιεί (εικ. 5). Πολλές φορές καθώς περνά μπροστά αναδιπλώνεται και διπλώνεται σαν ένα είδος ζώνης στη μέση, και τυλίγεται γύρω από το αριστερό χέρι (εικ. 6). Οι ρήτορες συνήθως παριστάνονται τυλιγμένοι ολόκληροι σφικτά στο ιμάτιο, το οποίο περνά πάνω από τον αριστερό ώμο και μπροστά, για να τυλιχθεί στη συνέχεια γύρω και από το δεξί μπροστά, αφήνοντας έτσι μόνο το χέρι ελεύθερο (όπως ο Σοφοκλής του Λατεράνου εικ. 7), μια στάση συγκρατημένης αξιοπρέπειας, που όπως λέγεται θα καταργηθεί μόλις με τον Κικέρωνα και τις απαιτήσεις της ρητορικής του για έντονες χειρνομίες.

Ένα άλλο είδος πανωφόρι, είναι η χλαμύδα, το πανωφόρι του ιππέα, του στρατιωτικού και των εφήβων στο γυμνάσιο (όπου αυτοί κυκλοφορούν γυμνοί), ένα μάλλινο τραπεζοσχημο ύφασμα (η μακεδονική χλαμύδα με στρογγυλεμένες γωνίες) που πορνώνεται στον ώμο (εικ. 8 - 9). Είναι έντονα χρωματισμένη, έτσι ώστε να δημιουργεί αντίθεση με το χιτώνα, και πολλές φορές, είναι κεντημένη, όπως η βαθεία πορφυρή βασιλική χλαμύδα του Δημητρίου που στόλιζαν τα άστρα του Ζωδιακού κύκλου.

Ιστορική εξέλιξη της ανδρικής αμφίεσης. Μπορούμε να παρακολουθήσουμε μέσα από τα αγγεία και τα αγάλματα πώς - ήδη από το τελευταίο τρίτο του 6ου αιώνα - το αριστοκρατικό τελετουργικό ύφος της αρχαϊκής ενδυμασίας με το χαρακτηριστικό μακρύ χιτώνα και τη μακρά κόμη, που χαρακτηρίζει την ιωνική παράδοση άνεσης και πολυτέλειας ενός fin de siècle, αρχίζει να έρχεται αντιμέτωπη με το αυστηρό λιτά αρμονικό ντύσιμο και την κοντή αθηναϊκή κόμη της δωρικής παράδοσης, που θα υιοθετήσει η νέα αττική δημοκρατία.

Τη σημασία της αθηναϊκής σε μια εποχή που η μόδα δεν ήταν ετήσια υπόθεση, δείχνει η σύμπτωση της με κοσμοϊστορικά γεγονότα όπως η ίδρυση της δημοκρατίας, ο νικηφόρος αγώνας κατά των Περσών, και η έξαρση της εθνικής αυτογνωσίας και αυτοπεποίθησης, που τα συνοδεύει, για την οποία μαρτυρεί η

αθηναϊκή του ήθους των θεών, των ηρώων και των αθλητών στην πηλαστική και την αγγειογραφία. Την διαπίστωση της αθηναϊκής και την επισημάνση του ηθικού περιεχομένου της θα κάνει ήδη ο Θουκυδίδης (Α 6: και δεν είναι πολύ καιρός που οι γεροντότεροι πηλούσιοι Αθηναίοι έπαψαν να φορούν μακριούς χιτώνες από λινάρι και να χτενίζουν τα μαλλιά τους σε κότσο, στερεώνοντας τον με καρφίτσες που είχαν σχήμα τζιτζικα. Εξάλλου οι Λακεδαιμόνιοι πρώτοι μεταχειρίστηκαν απλά ρούχα, τα ίδια που φορούν και σήμερα, και οι πηλουσιότεροι τους ζούσαν κι αυτοί όπως ο πολύς Πάρος. Πρώτοι επίσης, άρχισαν να αλείφονται με λάδι. Τον παλαιότερο καιρό, ακόμα και στους ολυμπιακούς αγώνες, οι αθηναίαι φορούσαν μια ζώνη κι έκρυβαν τα γεννητικά τους όργανα και είναι λίγα χρόνια που έπαψε αυτή η συνήθεια. Οι βάρβαροι όμως εξακολουθούν να την έχουν, κυρίως οι Ασιάτες, που φορούν τέτοιες ζώνες όταν αγωνίζονται στην πυγμαχία και στην πάλη και θα μπορούσε κανείς να αποδείξει ότι οι παλαιότεροι Έλληνες είχαν πολλές συνήθειες όμοιες με εκείνες που έχουν ακόμα σήμερα οι βάρβαροι

Ο ιματιοφόρος Αθηναίος αστός με το κοντό μαλλί, το περιποιημένο και τη βακτηρία των κλασικών και μετακλασικών επιτυμίων αναγλύφων, όπως και ο νεαρός αθηναίος με τη ταινία στα μαλλιά, που διαδέχθηκαν τον αριστοκράτη του 6ου αι. με το μακρύ χιτώνα, τα μακριά κατασπαρμένα μαλλιά και τον κροβύλιο, και εκείνος της γενιάς του Μαραθώνα με τις γνωστές, από τα σύγχρονα αγάλματα, όπως ο Ποσειδών του Αρτεμισίου περίτεχνες κομμώσεις με τις κοταίδες που δένουν στο μέτωπο, θα συνυπάρξει στη δημοκρατική βουλή και στην εκκλησία του δήμου του 5ου και 4ου αιώνα με τον τεχνίτη και τον αγρότη που φοράει την εξωμίδα του Ήφαιστου (αλλιὰ και των δούλων), το χοντροκομμένο εκείνο μάλλινο κοντό χιτώνα, συχνά χωρίς ραφή στερεωμένο με μια πόρπη στον αριστερό ώμο, και στη ζώνη, από όπου οι δύο άκρες πέφτουν πάνω στον ακάθλητο δεξί μηρό στο κεφάλι το μυτερό σκούφο, τον πίλο. Είναι χαρακτηριστική η ανομιή στάση της αριστοκρατικής νεολαίας των ιππέων και της παρέας του Αλκιβιάδη, που από αντίδραση σ' αυτό τον ισοπεδωτικό δημοκρατικό κονφορμισμό υιοθετεί μαζί με τα σπορτιατικά έθιμα, τα μακριά μαλλιά και το ανάλογο του τριμμένου τζην λακωνικό τρίβωνα. Αντίστοιχη με εκείνη του πολίτη είναι η δημοκρατική εξέλιξη και της στρατιωτικής αμφίεσης: τον θωρακισμένο από την κορυφή έως τα νύχια αριστοκράτη οπλίτη του 7ου και 6ου αιώνα (πολύ κοντίνι στην όψη με το μεσαιωνικό ιππότη), θα διαδεχθεί εκείνος του Μαραθώνα με το κράνος, το λινοθώρακα και τις περικνημίδες, τέλος (από τα τέλη του 5ου αι.) ο ελαφρύς (εύζωνος) οπλίτης με την εξωμίδα και τον πίλο.

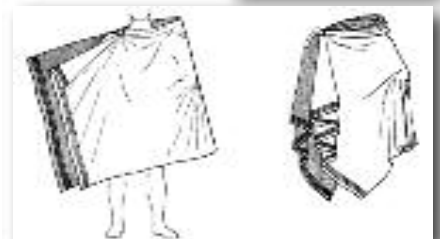
Εικ. 5

Εικ. 6

Εικ. 7

Εικ. 8

Εικ. 9

Εικ. 10

Εικ. 11

Εικ. 12

Εικ. 13

Εικ. 14

Το γυναικείο ένδυμα. Πολύ πιο πλούσια σε εναλλασσές - σε σημείο που μας επιτρέπει να μιλήσουμε πλεόν για μόδα! είναι η ιστορία της σύγχρονης (του 6ου και 5ου αι. π.Χ.) γυναικείας αμφίεσης. Οι προτιμήσεις εναλλιάσσονται ανάμεσα στις δύο βασικές μορφές του γυναικείου ενδύματος (χιτών-πέπλος) και τις αρχές που αυτές εκφράζουν: έτσι στο αρχιτεκτονικό στοιχείο των αυστηρών πτυχώσεων του μάλλινου δωρικού πέπλου βλέπουμε να αντιπαράκειται η γραφική αντίληψη που εκφράζει ο λεπτός πυκνά πτυχωμένος, λιναρένιος ιωνικός χιτώνας. Η τελική επικράτηση του τελευταίου, ο οποίος θα παραμείνει έως το τέλος το κατεξοχήν γυναικείο ένδυμα, δεν εξαφανίζεται, καθώς είναι αυτός που εξυπηρετούσε αποτελεσματικότερα τον αιώνιο σκοπό κάθε γυναικείας αμφίεσης: να αναδείξει την ομορφιά και να κάνει όσο πιο ερωτικά ελκυστικό το γυναικείο σώμα, κάτι πολύ καλή γνώριζε η Ήρα όταν ετοιμαζόταν να πλησύνει το μεγάλο Δία (Ιλ.Ξ 159 - 223). Είναι τυχαίο το γυναικείο όνομα Απάτη που συναντούμε διατυπωμένο με αγάπη σε κάποιες επιγραφές;

Ο (δωρικός) πέπλος, η χαρακτηριστική έως πριν από τα μέσα του 6ου αιώνα γυναικεία ενδυμασία στην Πελοπόννησο όπως και στην Αθήνα, είναι ένα μάλλινο κομμάτι ύφασμα, που μπορεί να φορεθεί πάνω από το χιτώνα ή -όπως συνήθιζαν οι Σπαρτιάτισσες και γενικά οι νέες γυναίκες ή θεές- κατάσαρκα, άραφτος, απλώς πιασμένος με περόνες στους ώμους και ζωσμένος στη μέση, έτσι που ολόκληρη η πλευρά να μένει ακάλυπτη (Εικ. 10- 11). Στο συμβατικό ονομαζόμενο αργείο πέπλο, που ταιριάζει περισσότερο στις ώριμες γυναίκες - το πάνω μέρος αναδιπλώνονταν πριν να φορεθεί σε ένα απόπτυγμα που έπεφτε ως μια ήρεμη επίπεδη επιφάνεια μπροστά στο στήθος, (Εικ. 12). Η δεξιά άκρη του κρεμόταν σχηματίζοντας συμμετρικές ελκωτές πτυχές (χρωματισμένες στις παρυφές) στη δεξιά πλευρά, η οποία είτε έμενε ανοιχτή είτε ραβόταν (καμιά φορά μόνο στο κάτω μέρος έως τη μέση). Στην παραλλαγή με μακρύ

απόπτυγμα, που έφθανε κάτω από τη μέση, αυτό ανασκωνόταν συνήθως πίσω και χρησίμευε ως κάλυμμα της κεφαλής. Ιδιαίτερη σημασία για την αρχιτεκτονική της μορφής είχε η ζώνη του πέπλου. Η ζώνη κάτω από το απόπτυγμα συγκέντρωνε τις πτυχές του υφάσματος σε ένα κόλπο, που καθώς προβαλλόταν κάτω από την παρυφή του αποπτύγματος τόνιζε διπλά την οριζόντια τομή της μέσης της γυναίκας και τα δομικά στοιχεία της μορφής: τον ορθογώνιο πλύν του κορμού και τις κανονικές κάθετες πτυχές (που θυμίζουν τις αυλακώσεις του κίονα) που καλύπτουν τελείως τα σκέλη. Πολύ κομψή, πιο νεανική (ταιριάζει στις νεώτερες θεότητες, όπως η Αθηνά και η Άρτεμις) είναι η χαρακτηριστική του αττικού λεγόμενου πέπλου εντύπωση που δίνει η ζώνη πάνω από το απόπτυγμα, (Εικ. 13). Πάνω από τον πέπλο οι αρχαιότερες κόρες φέρουν συχνά ένα είδος ιματίου (το επιβλήμα) που πέφτει σαν σάβη στους ώμους.

Ο μακρύς ιωνικός χιτώνας, που πρωτογνωρίζουμε σε μερικά από τα αρχαιότερα αγάλματα κορών από τη Σάμο, τη Χίο, την Έφεσο και την Κυρήνη) φοριέται κάτω από τον πέπλο ή και μόνος του, με μια ή δύο ζώνες, ενδεχομένως και με ένα απόπτυγμα. Το πάνω μέρος μπορεί, όπως στους ανδρικούς χιτώνες, να είναι ανοιχτό, πιασμένο με δύο περόνες και να αφήνει τα μηράκια γυμνά (Εικ.14), ή να κλείνει με μια αραιή σειρά από κουμπιά, αφήνοντας ανοίγματα για το κεφάλι και τα χέρια, που καλύπτονται έτσι από τα κοντά πτυχωτά μανίκια. Ο χιτώνας είναι συχνά, ήδη απ' αρχής, συνδυασμένος με ένα κομψό ιμάτιο (Εικ.15), που δεν πρέπει να συγχέεται με τον τελείως διαφορετικό - πιθανόν περσικής έμπνευσης - χειριδωτό χιτώνας που βλέπουμε να φορούν δούλεις ή και ελεύθερες κοπέλες στα επιτύμβια ανάγλυφα, ή με τον πρακτικό αλλήλ άχαρο επενδύτη, που φθάνει έως τη μέση των μηρών). Η ομοιότητα με τον ανδρικό χιτώνα αφορά, όπως δείχνει η διαφορετική υφή, τα ποικίλα χρώματα και η ζώνη, μόνο στο κοινό

Εικ. 15

Εικ. 16

Εικ. 17

όνομα. Οι γυναίκες συνθίζουν θα τονίζουν την λεπτή υφή του υφάσματος κατασρώνοντας την επιφάνεια με το νύχι, μουσκεύοντας το στη συνέχεια και αφήνοντας το στυμμένο για κάποιες ώρες. Ιδιαίτερα όμως συμβάλλει στην γοητεία του ενδύματος η ζώνη, στολισμένη με κρόσια, φούντες κλπ, στις εταίρες συχνά χρυσή. Όπως διαπιστώνουμε στη χαριτωμένη ομήγυρη των κορών που μας χαιρετά στο Μουσείο της Ακρόπολης, ο χιτώνας λίγο πριν από τα μέσα του 6ου αιώνα, στο πλαίσιο της ιωνικής μόδας που σαρώνει τον 6ο αιώνα την Ελλάδα (και την ίδια τη Σπάρτη) θα αντικαταστήσει παντού τον πέπλο (εικ.16-17). Την αμφίεση συμπληρώνει τώρα ένα λεπτό ροζέ ιμάτιο (το διπλοϊδίον) που περνώντας κάτω από την δεξιά μασχάλη καταλήγει στον δεξί ώμο και το δεξί μπράτσο, καλύπτοντας με πυκνές κάθετες πτυχές το στήθος. Η διατήρηση των χρωμάτων και των σχεδίων στις παρυφές του διπλοϊδίου και του χιτώνα αυτών των κοριτσιών (όπως και των πελοπόρων της παλαιότερης αγγειογραφίας) δίνουν μια ιδέα της λαμπρής εμφάνισης των γυναικών της αρχαϊκής Αθήνας, της οποίας χωρίς ιδιαίτερη επιτυχία επιχειρήθηκε πρόσφατα η αποκατάσταση (εικ.18).

Τη μεγάλη ανατροπή των μηδικών, τη νέα σοβαρότητα που αντανάκλαται στο πρόσωπο και στη στάση των νέων και των κορών της Ακρόπολης λίγο πριν από το 480 π.Χ. θα συμπληρώσει η επάνοδος του πέπλου, ο οποίος θα συνεχίσει ακόμα έως το 440 - όπως για παράδειγμα τη Δήμητρα απέναντι στην Κόρη στο μεγάλο ανάγλυφο της Ελεουσίνας (εικ.19) να χαρακτηρίζει τις ώριμες απέναντι στις νεαρές γυναίκες ή θεές, όταν πηδόν, μέσα στην ευφορία της θαλασσοκρατορίας στον ιωνικό χώρο, θα έχει επανέλθει στη μόδα για να εγκατασταθεί πηδόν μόνιμα ο χιτών (καμιά φορά με κόλπο). Ο χιτώνας, που συνοδεύεται τώρα πάντα με το ιμάτιο, το οποίο πηδαιώνει με ένα μεγάλο διακοσμητικό τόξο στήθος και κοιλιά και πέφτει με κοκεταρία μπροστά, θα αποτελέσει την κατεξοχήν μορφή επιφάνειας της γυναικείας θεό-

τητας, της Ήρας όπως και της Αφροδίτης Μέσα στο κλίμα της ηθικής χαλαρότητας που θα φέρει ο παρατεταμένος πόλεμος θα χαθεί μαζί με τις παλαιές αρχές και η αίσθηση της δομικής ισορροπίας ανάμεσα στο ένδυμα και το γυμνό σώμα που αποτελούσε την ομορφιά της δωρικής αμφίεσης. Ακόμα και εκεί, όπου μετά το 430 διατηρείται ο πέπλος, π.χ. στο συντηρητικό έργο του Αθαμνήνη (στην Πρόκνη της Ακροπόλεως, στις Καρυάτιδες (εικ.20) ή στην Δήμητρα της Ελεουσίνας, αυτός έχει χάσει την τεκτονική λειτουργία του, έτσι που δύσκολα ξεχωρίζει από το χιτώνα: την οριζόντια γραμμή του αποτύγματος στη μέση της μορφής έχει αντικαταστήσει μια καμπύλη που αγκαλιάζει την κοιλιά, το ύφασμα και μαζί του οι αυλακώσεις του πέπλου έχουν χάσει την κρουστή του υπόσταση τους και κολλάνε πάνω στο σώμα. Την αντίληψη ενός ρωμαλέου ελεύθερου σώματος κάτω από τον πέπλο έχει έτσι τώρα πια αντικαταστήσει η γλυκιά αίσθηση του μαλακού υφάσματος και ο αισθησιασμός της τρυφερής γυναικείας σάρκας. Το πνεύμα έργων όπως ήδη η Αφροδίτη του ανατολικού αετώματος του Παρθενώνα (εικ. 21), η Αφροδίτη του Καλλιμάχου και η Νίκη που δίνει το σανδάρι της (εικ.22) το δίνει η λίγο νεώτερη Λυσιστράτη, όπου εκείνο που προβάλλεται με τα σαφηνωτά φουστανάκια, τα διαφανή χιτωνίδια, οι λεπτοί άζωστοι διαφανείς αμώργοι χιτώνες, είναι ακριβώς η ερωτική λειτουργία του ενδύματος.

Σ' αυτή την τάση ο 4ος και οι επόμενοι αιώνες, χωρίς να εγκαταλείψουν - το αντίθετο μάλλον - την αισθησιακή προσέγγιση, θα απαντήσουν με ένα νέο ρεαλισμό, ο οποίος συγχρόνως με την αίσθηση της επιδερμίδας του σώματος θα μας επιτρέψει μια πιο άμεση (απελευθερωμένη από τις αισθητικές προκαταλήψεις του τέλους του 5ου αι.) αντίληψη του όγκου του ενδύματος και του βάρους και της υφής του υφάσματος (όπως του ελληνοιστικού φάρεος, τόσο λεπτού που αφήνει να διαγράφονται από κάτω οι πτυχές του χιτώνα (εικ. 23). Βλέπουμε τις γυναίκες να στρίβουν στο ιμάτιο γύρω από τη μέση τους ή να

Εικ. 21

Εικ. 22

Εικ. 23

Εικ. 24

Εικ. 18

Εικ. 19

Εικ. 20

Εικ. 25

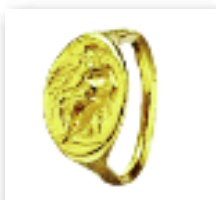
Εικ. 26

Εικ. 27

Εικ. 28

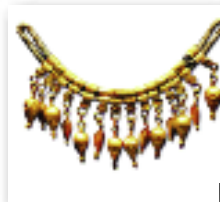
Εικ. 29

Εικ. 30

Εικ. 31

Εικ. 32

τυλίζονται σ' αυτό όπως οι ρήτορες που προαναφέραμε (δεν είναι τυχαίο το όνομα της pudicitia που δόθηκε από τους αρχαιολόγους στον τύπο της «Ηρακλειώτισσας»). Από την άλλη πλευρά ποιάς ξεχνάει την κοκεταρία στη στάση και την κόμμωση τώσων ελληνοιστικών θειαινών, νυμφών ή απλών κοριτσιών, ή του μικρόκοσμου των ηρήνων κυριών από την Τανάγρα και τη Μυρίνη;

Η κόμμωση. Πιο αργή αλλά ιδιαίτερα εφευρετική, είναι η εξέλιξη της κόμμωσης. Παράλληλα με την μακριά εξαιρετικά περιποιημένη, σχηματοποιημένη πιθανώς με τη βοήθεια σφικωτήρων και συμπληρωμένη ενδεχομένως με ξένα μαλλιά κόμην (in χρήση της περούκας από τους φαλακρούς άνδρες δεν είναι άγνωστη) που έπεφτε συμμετρικά στους ώμους των κορών όπως και των κούρων, - μετά τα μέσα του 6ου αιώνα τα μαλλιά μαζεύονται πίσω σε ένα κρωβύλιο που πιάνεται με μια κορδέλα αφήνοντας τις άκρες να κρέμονται ελεύθερες, (εικ.24 Α) ή τυλίζονται σε μια κοτσίδα και πιάνονται με μια σπείρα (τέττιγα). Οι γυναίκες, σε αντίθεση με τους άνδρες, διατηρούν την μακριά κόμη και μετά την κοσμοϊστορική αλληλαγή των μηδικών. Μόνο οι πενθούσες και οι πολύ γριές, όπως και οι σκλάβες, έχουν κοντά μαλλιά. Ο τύπος που επικρατεί θέλει τώρα τα μαλλιά μοιρασμένα στη μέση με μια χωρίστρα να φέρονται - πιασμένα με δύο κορδέλες και καρφίτσες - κυματιστά πίσω σε ένα ψηλό κότσο (εικ.24 Β) που κλεινόταν ενδεχομένως σε ένα δίχτυ (σάκο). Την κόμμωση μπορούσε να συμπληρώσει ένα διάδημα ή μια εσάρπα. Μια νεανική παραλλαγή, που εμφανίζεται στο δεύτερο μισό του 5ου αιώνα είναι το λαμπάδιον (εικ.24 Γ), με τα μαλλιά πιασμένα στην κορυφή της κεφαλής (στον 4ο αιώνα θα έρθουν μπροστά) να πετάγονται σαν φλόγα, όπως και η αθογοουρά. Στις αρχές του 4ου κάνουν την εμφάνιση τους νέες νεανικές κομμώσεις: η λεγόμενη Melonenfrisur (με τους βοστρύχους μοιρασμένους σε φέτες που καταλήγουν πίσω σε ένα μικρό κότσο ή στεφάνη) η οποία θα διατηρηθεί έως το τέλος της αρχαιότητας (εικ.24 Δ) μια άλλη κόμμωση θέλει την κόμη τυλιγμένη πάνω από τα αυτιά να καταλήγει πίσω σε ένα χαλαρό κότσο (εικ.24 Ε). Τέλος υπάρχει ο φιδόκος, η αγαπητή κόμμωση θεών όπως ο Απόλλων, η Άρτεμις και η Αφροδίτη - με τα μαλλιά μαζεμένα σε ένα φιδόκο πιασμένο με μια κορδέλα στην κορυφή της κεφαλής, από όπου πέφτουν ελεύθερα στο πλάι. (εικ.25). Μια ιδέα της ποικιλίας των κομμώσεων στην ελληνοιστική εποχή δίνει, όπως προαναφέρθηκε το πλήθος των ειδωλίων. Το καπέλο είναι σπάνιο εξάρτημα της τουαλέτας: οι περισσότερες «Ταναγραίες» καλύπτουν το κεφάλι με ιμάτιο για την προστασία από τον ήλιο στον περίπατο χρησιμεύει το πλατύγυρο κωνικό κωνικό θόλιον, που μπορεί να στερεω-

θεί πάνω στο ιμάτιο (εικ.26). Ανατολίτικη επίδραση δείχνουν οι μαντήδες (το κρήδεμνον και το θηρίστριον) όπως και τα διάφορα σκουφάκια.

Το υποδήμα. περισσότερο από το κάλυμμα της κεφαλής ενδιαφέρουν τις κυρίες τα κομψά παπουτσάκια. Το εργαστήριο του σκυτοτόμου είναι το αγαπημένο τους μαγαζί. Εκτός από τα πολύχρωμα (άσπρα, κόκκινα, κίτρινα ή πράσινα) γυναικεία σανδάλια (τα ανδρικά είναι μαύρα), μαθαίνουμε για 82 είδη υποδημάτων, πολλά από αυτά, όπως τα κόκκινα σαββάρια της κόρης της Ακροπόλεως, οι Περσικάί, ίσως και οι κομψές περιβαρίδες της Λυσιστράτης (στ.42-46), αλλά και η αρβύλη (ένα πολύ αγαπητό παπούτσι που εκάλυπτε τον αστράγαλο) έχουν έρθει από την Ανατολή. Πολύ αγαπητά υποδήματα είναι οι λακωνικές και η κρηπές (εικ.27). Οι ταξιδιώτες προτιμούν τις ενδρομίδες, άνετες ψηλές μπότες που καλύπτουν τη μισή κνήμη και δένουν στο πλάι με κορδόνια. Ένα είδος μπότες από πολύ μαλακό δέρμα ήταν αρχικά (προτού να εξελιχθεί στο γνωστό σκηνικό υπόδημα) και ο κόθορνος. Οι γυναίκες, οι γέροι και οι φτωχοί κυκλοφορούν με τις ψηλές τσόχινες εμβάδες που δένουν επίσης με κορδόνια.

Το κόσμημα. Θα ήταν μεγάλη παράλειψη αν μιλούσαμε για την γυναικεία αμφίεση αφήναμε απ' έξω το κόσμημα, ένα απαραίτητο στοιχείο της γυναικείας γοντείας. Μετά την μεγάλη ακμή του στη μυκηναϊκή περίοδο, το χρυσό κόσμημα επανεμφανίζεται στους ελληνοιστικούς τάφους μόλις το 800, με αρχικά αρκετά απλοϊκές μορφές, στη συνέχεια τον 8ο αιώνα στην Κνωσό, την Κόρινθο και την Αθήνα με σκουληκαρμύδια και πόρπες όπου αναβιώνουν παλαιοί μυκηναϊκοί τύποι και τεχνικές, όπως ένθετο κρύσταλλο και ήλεκτρο, η κοκκιωτή διακόσμηση και η εγχάραξη. Ο 7ος αιώνας είναι η περίοδος της μεγάλης ακμής των ανατολικών εργαστηρίων της Ρόδου (εικ. 28) και της Εφέσου. Όμως από το 600 και για περίπου 150 χρόνια, το χρυσό κόσμημα σχεδόν εξαφανίζεται. Με την επανεμφάνισή του στα 450, συγχρόνως με την εισαγωγή νέων τεχνικών όπως το σμάλτο και το φιλιγκράν (που αντικαθιστά την κοκκιωτή διακόσμηση του 7ου αι.) και έως την εποχή του Αλεξάνδρου έχουμε μερικά από τα ωραιότερα δείγματα της χρυσοχοΐας (χρυσά στεφάνια, δακτυλίδια, (εικ.29) σκουληκαρμύδια (εικ.30) και βραχιόλια, (εικ.31), σπανιότερα περιδέραια (εικ.32). Για τη διάδοση του στην Αττική μας πληροφορούν οι κατάλογοι των γυναικείων αναθημάτων στο ιερό της Βραυρώνος και τα σκαμνηδόζικα αστεία του Αριστοφάνη, για την κυρία που περιμένει το βράδυ, που ο άνδρας της λείπει στη Σαλαμίνα, τον χρυσοκόμο να της ξαναβάλει τη βάλανο που ξεκλήνησε από το περιδέραιο της (Λυσ. 408 κ.ε.).

ΚΩΣΤΑΣ Μ.ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

«ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΗ ΕΛΛΑΔΑ»
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΠΟΝ. Σελίδες 232.

Νεοελληνικού Κράτους.

Το βιβλίο διαιρείται σε τρία μέρη.

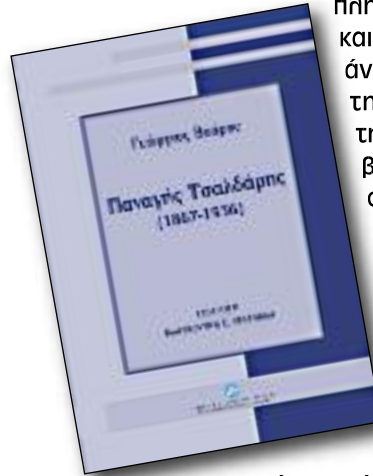
Στο πρώτο μέρος, υπάρχουν εξαίρετα κοινωνιολογικά δοκίμια που επιγράφονται «Διπλή κληρονομιά, Βαριά κληρονομικότητα» και «Η σκληρή πραγματικότητα» και που διαπραγματεύονται τη σχέση των Ελλήνων, διαχρονικά, προς την έννοια της εξουσίας, την νομιμοποίησή της και τις αντιδράσεις του, προσφέροντας στον αναγνώστη τη δυνατότητα να ξανασκεφθεί τα γεγονότα και να αναλογισθεί καταστάσεις και εξελίξεις. Το δεύτερο μέρος του βιβλίου, εξετάζει τρεις μορφές της Δυναστείας των Γκλύξμπουργκ, τον Γεώργιο Α΄, τον Κωνσταντίνο Α΄ και τη Φρειδερίκη, που θεωρήθηκαν κομβικές για τη διαμόρφωση της αντίδρασης της κοινής γνώμης έναντι της Βασιλείας στην Ελλιάδα. Το τρίτο μέρος του βιβλίου, εκθέτει την κοινωνική και κοινωφελή δράση των μελών της Βασιλικής Οικογένειας τόσο κατά τη διάρκεια των εθνικών αγώνων όσο και κατά τον καιρό της ειρήνης, και που είχαν βαθιά σημασία ως θεσμοί συνδεδεμένοι με τις έννοιες της αγάπης και της προσφοράς. Το βιβλίο, τέλος, συμπληρώνεται από λίγες αληθινα πολύ διαφωτιστικές σημειώσεις, από σχηματικό γενεαλογικό δένδρο των βασιλικών οίκων της Δανίας και Ελλιάδος, από ευρετήριο και εικονογραφείται με τρόπο λιτό και χρήσιμο.

Το πόνημα αυτό αποτελεί μια πρώτη προσέγγιση του θεσμού της βασιλείας στην Ελλιάδα, χωρίς παραταξιακή τοποθέτηση και διάθεση δικαίωσης της Δυναστείας ή των αντιπάλων της.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΟΥΡΟΣ

«Παναγής Τσαλδάρης (1867 – 1936)»

ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Κωνσταντίνα Ε.Μπότσιου
ΕΚΔΟΣΕΙΣ: ΙΔΡΥΜΑ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ.
Σελίδες 567.

Ο δημοσιογράφος Γεώργιος Βούρος, δημοσίευσε το 1955 το έργο «Παναγής Τσαλδάρης (1867 – 1936)», διασώζοντας πολύτιμες πληροφορίες για το βίο και την πολιτεία του ως άνω Έλληνα πολιτικού της συνεννόησης με την πρόταση για υπέρβαση του εθνικού διχασμού.

Το Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων για τον Κοινοβουλευτισμό και τη Δημοκρατία, θέλοντας να καταστήσει προσιτό στο κοινό αυτό το εξαιρετικό και δυσεύρετο έργο, προχώρησε στη φωτοαναστατική ανατύπωσή του.

Ο Παναγής Τσαλδάρης, επηρεασμένος από το γερμανικό ιστορικό θετικισμό, είχε μία έντονη αποστροφή προς τις ανατροπές για τις οποίες πίστευε ότι εξυπηρετούν περισσότερο προσωπικές φιλοδοξίες. Αντίθετα ο σεβασμός του για τον κοινοβουλευτισμό υπήρξε παρομοιωδής μια και θεωρούσε ότι αυτός προσφέρει τα απαραίτητα εργαλεία για να γίνουν με πρόγραμμα οι μεταρρυθμίσεις που θέλει και μπορεί να πραγματοποιήσει η εκάστοτε κοινωνία.

Η επιφυλακτικότητά του και η εικόνα ενός θεωρητικού, αναποφάσιστου και δύσκαμπτου πολιτικού, ταυτισμένου με το Στέμμα, εξηγείται από την εμμονή του στη νομιμότητα και καλλιιεργήθηκε από το παθιασμένο λόγο του Διχασμού. Αυτός, όμως, ως αρχηγός του Λαϊκού Κόμματος και ως Πρωθυπουργός επιδίωξε τη σταδιακή μετεξέλιξη του αντιβενιζελισμού σε ένα μείγμα φιλοβασιλικών και δημοκρατικών δυνάμεων, με στόχο την απομάκρυνση από τις παλιές αντιπαλιότητες και τη διαμόρφωση πολιτικών προϋποθέσεων γύρω από την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική ειρήνη. Στοιχεία που διαφώτισαν μία πηλιάδα σημαντικών πολιτικών που κυριάρχησαν στη μεταπολεμική περίοδο στην Πατρίδα μας.

Στο πόνημα αυτό, που αποτελεί υπόδειγμα πολιτικής βιογραφίας και πηγή ιστορικών αναφορών, αποτυπώθηκε η εξαιρετική συνθετική και αφηγηματική ικανότητα του Γεωργίου Βούρου, και σήμερα αποτελεί σημείο αναφοράς για την ιστοριογραφία της Ελλιάδας του μεσοπολέμου.

«Η ΕΡΕΥΝΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙ

Αναδημοσίευση από την Ιστοσελίδα
της Εφορείας Αρχαιοτήτων Δυτικής Αττικής Πειραιώς και Νήσων
www.efadyat.wordpress.com

Βασική επιδίωξη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Δυτικής Αττικής Πειραιώς και Νήσων υπήρξε από την έναρξη του έργου «Επέκταση της Γραμμής 3: Τμήμα Χαϊδάρι – Πειραιάς» η διεπιστημονική προσέγγιση των αρχαιολογικού υλικού με στόχο την πληρέστερη τεκμηρίωση των ανασκαφικών δεδομένων παράλληλα με την απρόσκοπτη εξέλιξη του τεχνικού έργου. Η φύση των ευρημάτων άλλωστε ευνόησε από την πρώτη κιόλας στιγμή την ανάπτυξη της στενής συνεργασίας της αρχαιολογικής ομάδας με τον Τομέα Υδατικών Πόρων και Περιβάλλοντος της Σχολής Πολιτικών Μηχανικών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου και το τμήμα Τεχνικής Γεωλογίας της Αττικό Μετρό Α.Ε.

Καρπός των συνεργασιών αυτών είναι η συνδιοργάνωση από την Εφορεία και τη Σχολή Πολιτικών Μηχανικών Επιστημονικής Ημερίδας, όπου παρουσιάστηκαν οι ανασκαφές του έργου, η τεχνολογία του υδροσυστήματος της αρχαίας πόλης του Πειραιά και η εξέλιξη του ανάλογα με τις εκάστοτε υδατικές ανάγκες και με την πολεοδομική οργάνωση της πόλης, καθώς και οι γεωλογικές και υδρογεωλογικές συνθήκες που καθόρισαν την ανάπτυξή του.

Παρουσίαση των ανασκαφών του έργου

Στ. Χρυσουλάκη, Εφορεία Αρχαιοτήτων Δυτικής Αττικής Πειραιώς και Νήσων

Η Εφορεία Δυτικής Αττικής Πειραιώς και Νήσων έχει στη χωρική της αρμοδιότητα το μεγαλύτερο τμήμα του έργου της Αττικό Μετρό ΑΕ «Επέκταση της Γραμμής 3: τμήμα Χαϊδάρι-Πειραιάς».

Η συνοδική έκταση που έχει ελεγχθεί αρχαιολογικά μέχρι σήμερα προσεγγίζει τα 25.000 τ.μ., ενώ σωστικές ανασκαφικές έρευνες έχουν διενεργηθεί σε συνοδική επιφάνεια 7.000 τ.μ.. Μια από τις μεγαλύτερες σε έκταση ανασκαφές στην πόλη του Πειραιά, πραγματοποιήθηκε σε χρονικό διάστημα 25 μηνών στο χώρο κατασκευής του Σταθμού ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ, σε τέσσερις διαφορετικές εργοταξιακές καταλήψεις στις ηλυστικές περιμετρικά του κτιρίου του Δημοτικού Θεάτρου Πειραιά.

Η διερεύνηση μεγάλου αριθμού υπόγειων κατασκευών ύδρευσης και η συλλογή πλήθους κινητών ευρημάτων απαίτησε την ταυτόχρονη εφαρμογή συμβατικών μεθόδων ανασκαφής, τεκμηρίωσης και συντήρησης, αλλά και τη χρήση σύγχρονων τεχνικών και μέσων. Παράλληλα, η διεπιστημονική προσέγγιση, σαν αποτέλεσμα συνεργείας πολλών γνωστικών πεδίων, εφαρμόζεται, από την πρώτη στιγμή, σε όλα τα στάδια, ανοίγοντας νέους ερευνητικούς δρόμους.

Το Ιπποδάμειο σύστημα και η μορφή των οικιών:

Γ. Πέππας, Εφορεία Αρχαιοτήτων Δυτικής Αττικής Πειραιώς και Νήσων

Η συμβολή του Πειραιά στη φήμη και τη δύναμη που απέκτησε η Αθήνα σαν μια από τις σπουδαιότερες πόλεις του αρχαίου Ελληνικού κόσμου υπήρξε καθοριστική. Η πόλη ανοικοδομήθηκε μετά το 460 π.Χ., με πολεοδομικό σχέδιο, πάνω στα σχέδια του Ιπποδάμου από τη Μίλητο. Το πολεοδομικό σχέδιο που εφάρμοσε προνοεί για την ανάπτυξη όλης της περιοχής που περικλείεται από τα τείχη, και των ζωνών κατοικίας. Βασίζονταν στη χάραξη παράλληλων δρόμων, που τέμνονται κάθετα, ώστε να δημιουργούνται οικοδομικά τετράγωνα, χαράγμα με ακρίβεια, που χωρίζονταν σε οικοπέδα ίσου εμβαδού.

Η αρχή της ισονομίας που κυριάρχησε στη σχεδίαση της πόλεως είχε ως συνέπεια την επιβολή ενός συγκεκριμένου προτύπου οπίσθιου: είχαν ομοιόμορφη κάτοψη και διαφοροποιούνταν μόνο σε σχέση με τη θέση τους στο οικοδομικό τετράγωνο. Οι κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις στην πορεία των αιώνων είναι εμφανείς και αποτυπώθηκαν στην πόλη και στη μορφή της κατοικίας. Ανθρωπογενείς καταστροφές αλλά και μεγάλα οικοδομικά προγράμματα ανοικοδόμησης διαφοροποίησαν την εικόνα. Από τον 3ο αι. π.Χ. έχουμε πολυτελείστε-

ρα σπίτια που προκύπτουν από τη συνένωση περισσότερων από ένα οικοπέδων, ενώ κατά τη ρωμαϊκή περίοδο χτίστηκαν πολυώρες ρωμαϊκές επαύλεις με περιστύλιο αίθριο.

Οι ανασκαφές στο πλαίσιο του έργου συμπλήρωσαν τη μέχρι σήμερα εικόνα για την τοπογραφία της αρχαίας πόλης και την εξέλιξη του στο χρόνο, τόσο στην περιοχή του Δημοτικού Θεάτρου όσο και στο Λόφο της Μουνιχίας. Σε εξέλιξη βρίσκεται ευρύτερο πρόγραμμα της Εφορείας για την τοπογραφική αποτύπωση και την προσάρτηση σε ενιαίο υπόβαθρο όλων των ορατών και μη -στοιχείων των οποίων τηρούνται αρχαιολογικά - αρχαίων καταλοίπων που έχουν αποκαλυφθεί διαχρονικά στην πόλη του Πειραιά, ώστε να καταστεί σύντομα δυνατή η ακριβής αποκατάσταση του αρχαίου πολεοδομικού ιστού.

Τα συστήματα ύδρευσης:

Π. Κουτσή και Αμ. Μπεντερόμαξ-Γερούσης, Εφορεία Αρχαιοτήτων Δυτικής Αττικής Πειραιώς και Νήσων

Από την έρευνα στο έργο της επέκτασης του Μετρό στον Πειραιά εντοπίστηκαν συνοδικά 115 κατασκευές σχετιζόμενες με το αρχαίο υδρευτικό σύστημα, 43 πηγάδια και φρέατα, 34 δεξαμενές, 32 σήραγγες και 6 φρεάτια. Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν τη συνεχή προσπάθεια των κατοίκων της πόλης για την εξασφάλιση του αναγκαίου πόσιμου νερού.

Με την εγκατάστασή τους στη νεοϊδρυθείσα πόλη, οι κάτοικοι αρχικά προσπάθησαν να εξασφαλίσουν την υδροδότησή τους από τον υπόγειο υδροφόρο ορίζοντα, διανοίγοντας πηγάδια, όπως αποδεικνύει η εύρεση ημιτελών πηγαδίων, με κεραμική που χρονολογείται στα τέλη του 5ου και στον 4ο αι. π.Χ. Ενδεχομένως ο υδροφόρος ορίζοντας να μην ήταν επαρκής και έτσι στράφηκαν σε άλλη μέθοδο προμήθειας νερού, κατασκευάζοντας πλέον υπόγειες δεξαμενές περισυλλογής των ομβρίων. Η μεγάλη έκταση της ανασκαφής και η ταυτόχρονη εύρεση μεγάλου αριθμού δεξαμενών, επέτρεψε την τυπολογική τους κατάταξη και εξέλιξη της στο χρόνο.

Κατά την ελληνιστική περίοδο, με τις κοινωνικές αλλαγές και τα μεγαλύτερα σπίτια, αυξήθηκαν και οι ανάγκες σε νερό. Προκειμένου να ικανοποιηθεί η ζήτηση διανοίχθηκαν αδιέξοδες σήραγγες σε υπάρχουσες δεξαμενές ή συνενώθηκαν δεξαμενές, αυξάνοντας αθροιστικά την δυνατότητα αποθήκευσης νερού. Στο τέλος της ελληνιστικής περιόδου εγκαταλείφθηκαν και πληρώθηκαν με υλικό απόρριψης κατά την ανοικοδόμηση της πόλης μετά την καταστροφή του Σύλλη το 87-86 π.Χ.. Με τη λειτουργία λουτρών και με τη κατασκευή πολυτελών επαύλινων στα ρωμαϊκά χρόνια αυξήθηκαν ιδιαίτερα οι ανάγκες σε νερό, ζήτηση που καλύφθηκε με τη μεταφορά νερού στην πόλη. Στο πλαίσιο του έργου αποκαλύφθηκε τμήμα του αγωγού του ρωμαϊκού υδραγωγείου με φρέατα επίσκεψης και στοιχεία χρήσης των πρωιμότερων δεξαμενών. Τα στοιχεία δείχνουν ότι η λειτουργία του σταμάτησε κατά την Ύστερη Ρωμαϊκή περίοδο, ίσως λόγω της επιδρομής των Γότθων το 397 μ.Χ.

Ευρήματα της ανασκαφής:

Στ. Χρυσουλάκη και Γ. Πέππας, Εφορεία Αρχαιοτήτων Δυτικής Αττικής Πειραιώς και Νήσων

Ο μεγαλύτερος όγκος των ευρημάτων των ανασκαφών του έργου αποτελεί-

Α ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟ. ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΘΕΩΡΗΣΗ»

ται από πλήθον αντικείμενα, τμήματα αγγείων και κεράμων στέγασης. Οι διαδισκασίες ανάτοξης και συντήρησης έχουν επιτρέψει μέχρι σήμερα την αποκατάσταση περίπου 400 απ' αυτά. Παράλληλα, συλλέχθηκε μεγάλος αριθμός νομισμάτων, μετάλλινων (εργαλεία, σκεύη, δομικά υλικά) και λίθινων (γλυπτά, σκεύη, αρχιτεκτονικά μέλη) αντικειμένων.

Αξιοσημείωτη και σπάνια είναι η διατήρηση μεγάλου αριθμού ένυδρων οργανικών υλικών από τα αρχαία φρέατα, η οποία οφείλεται στο ιδιαίτερο μικροκλίμα ταφής τους. Πρόκειται κυρίως για ευρήματα από ξύλο αρκετά από τα οποία προέρχονται από τέχνηρα, καθώς φέρουν επεξεργασία (μικροαντικείμενα, τμήματα από εργαλεία). Ανάμεσά τους ξεχωρίζει άγαλμα ανδρικής μορφής. Μεγάλος είναι και ο αριθμός καρπών (φουντούκια, καρύδια, αμύγδαλα, κουκουνάκια, πυρήνες ελιάς και σταφυλιών, αποξηραμένο σύκο). Επίσης, βρέθηκαν τμήματα από έντομα (εξωσκελετοί σκαθιστών), καθώς και τμήματα σκονιών. Δε λείπουν και τα ξύλινα κατάλοιπα οικοσκευής (τμήματα επίπλων, στοιχεία στέγασης, πόρτα).

Αναπαράσταση λειτουργίας των δεξαμενών συλλογής ομβρίων:

Ν. Μαμάσης, Π. Δευτεράτος, Ν. Ζαχαροπούλου και Δ. Κουτσογιάννης, Τομέας Υδατικών Πόρων και Περιβάλλοντος, Σχολή Πολιτικών Μηχανικών, ΕΜΠ

Οι υπόγειες δεξαμενές αποτελούν την κυρίαρχη συνιστώσα των έργων ύδρευσης του αρχαίου Πειραιά και είναι αυτές που δίνουν στο υδροσύστημα μια ιδιαίτερη θέση σε σύγκριση με τα υπόλοιπα της αρχαιότητας. Η αναπαράστασή της λειτουργίας τους επιτρέπει τη μελέτη μιας περίπτωσης ευφυούς αξιοποίησης περιορισμένων υδατικών πόρων σε αστική περιοχή. Με την ανάπτυξη ενός ημερησίου υδρολογικού μοντέλου εκτιμήθηκε η δυνατότητα εκμετάλλευσης των ομβρίων υδάτων στην αρχαία πόλη, μέσω της αποθήκευσής τους στις υπόγειες δεξαμενές.

Εξετάστηκαν διαφορετικά σενάρια: (α) Ζήτησης νερού, (β) όγκου δεξαμενής και (γ) επιφάνειας τροφοδοσίας, ώστε να υπολογιστούν η εισροή ομβρίων υδάτων, η διακύμανση των αποθεμάτων και οι υπερχειλίσεις των δεξαμενών καθώς και η πιθανότητα αστοχίας κάλυψης της ζήτησης. Η ανάλυση έδειξε ότι η ποσότητα των ομβρίων υδάτων επαρκούσε σε σημαντικό βαθμό για την κάλυψη των υδατικών αναγκών σε επίπεδο οικίας. Η αξιοπιστία κάλυψης της ζήτησης αυξανόταν σημαντικά με την αύξηση της χωρητικότητας των δεξαμενών και έτσι εξηγούνται οι ποικίλες επεμβάσεις επέκτασης και ένωσης των δεξαμενών που ανασκάφηκαν.

Περιγραφή των γεωλογικών και υδρογεωλογικών συνθηκών της στενής και ευρύτερης περιοχής ανάπτυξης των αρχαίων συστημάτων ύδρευσης του Πειραιά, βάσει των ερευνών για τις επεκτάσεις του Μετρό: Μαρία Μπενίσση, Τμήμα Τεχνικής Γεωλογίας Αττικό Μετρό Α.Ε.

Η γεωτεχνική έρευνα που εκτελέστηκε στο πλαίσιο των έργων της Αττικό Μετρό Α.Ε. στην περιοχή της Πειραιϊκής χερσονήσου παρέσχε πλήθος στοιχείων για την γεωλογική, υδρογεωλογική αλληλία και παλαιογεωγραφική αναγνώριση των σχηματισμών εντός των οποίων αναπτύσσονται τα αρχαία συστήματα ύδρευσης του Πειραιά. Τα στοιχεία αυτά, στα οποία βασίζονται οι μετέπειτα αναπαραστάσεις λειτουργίας των συστημάτων αυτών, παρουσιάζονται συνοπτικά στην παρούσα εργασία. Πιο αναλυτικά γίνεται η παρουσίαση των στοιχείων

ων που αφορούν στους υδρογεωλογικούς χαρακτήρες των σχηματισμών της στενής περιοχής ανάπτυξης των αρχαίων συστημάτων ύδρευσης του Πειραιά, με έμφαση στην υδροπερατότητα και στα ποιοτικά χαρακτηριστικά του παρώδους.

Τεχνικογεωλογικά χαρακτηριστικά της «Μόργας του Πειραιά»

Συγκριτική ποιοτική ανάλυση της συμπεριφοράς της στις αρχαίες και σύγχρονες υπόγειες κατασκευές της περιοχής του σταθμού «Δημοτικό Θέατρο»:

Γιώργος Στούμπος, Τμήμα Τεχνικής Γεωλογίας Αττικό Μετρό Α.Ε.

Οι σχηματισμοί εντός των οποίων αναπτύσσονται τα αρχαία συστήματα ύδρευσης του Πειραιά αποτελούν το περιβάλλον εντός του οποίου διανοίγονται και τα σύγχρονα έργα της Αττικό Μετρό Α.Ε.. Η συμπεριφορά των σχηματισμών αυτών, τόσο σε ανοικτά ορύγματα όσο και σε σήραγγες, παρέχει πλήθος στοιχείων αναφορικά με την ευστάθειά τους. Τα στοιχεία αυτά παρουσιάζονται και προεκβάλλονται στον χρόνο ώστε να γίνουν αντιληπτά τα πιθανά μειονεκτήματα και πιθανοεπικείμενα των εν λόγω σχηματισμών, τα οποία οδήγησαν τους αρχαίους κατοίκους της Πειραιϊκής χερσονήσου να τους επιλέξουν για την κατασκευή των υδρομαστευτικών και υδαταποθηκευτικών τους κατασκευών. Επίσης, στην παρούσα εργασία παρουσιάζονται οι εμπειρίες από τις επισκέψεις στα αρχαία αυτά έργα καθώς και η γεωλογική χαρτογράφηση που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο των επισκέψεων αυτών.

Σύνθεση προσεγγίσεων-μεληθοντική έρευνα:

Στ. Χρυσουλάκη και Ν. Μαμάσης, Εφορεία Αρχαιοτήτων Δυτικής Αττικής Πειραιώς και Νήσων και Τομέας Υδατικών Πόρων και Περιβάλλοντος, Σχολή Πολιτικών Μηχανικών ΕΜΠ

Η κατανόηση της λειτουργίας και της χρονικής εξέλιξης των αρχαίων έργων ύδρευσης του Πειραιά απαιτεί διεπιστημονική προσέγγιση που εκτός από τις επιστήμες της αρχαιολογίας και της ιστορίας περιλαμβάνει την υδρολογία, την υδρογεωλογία, την υδραυλική και τη διαχείριση υδατικών πόρων. Η ύδρευση του Πειραιά αρχικά στηρίχθηκε στα υπόγεια νερά με την διάνοιξη πηγαδιών αλλά πολύ γρήγορα έγινε αντιληπτή η περιορισμένη δυνατότητα των υπόγειων υδροφορέων. Έτσι από τα τέλη 5ου αιώνα π.Χ. άρχισαν να κατασκευάζονται οι δεξαμενές συλλογής ομβρίων, οι οποίες κάλυπταν σε σημαντικό βαθμό τις υδατικές ανάγκες της κλασικής εποχής παρά τις μεγάλες υπερχειλίσεις. Έτσι παρατηρείται εκτεταμένη και συνεχής προσπάθεια αύξησης του όγκου των δεξαμενών με διάφορες τεχνικές ώστε να μειώνονται οι υπερχειλίσεις και να καλύπτονται οι καθημερινές ανάγκες. Ακόμη, αναπτύσσονται μικρά υδροσυστήματα που συνδέουν μεταξύ τους πηγάδια και δεξαμενές, τα οποία συνδέονται με τη συνδυασμένη διαχείριση του νερού καθώς και με αλληγές στο ιδιοκτησιακό καθεστώς και την επιφάνεια των οικοπέδων. Τέλος, οι ιδιαίτερα αυξημένες υδατικές ανάγκες της Ρωμαϊκής εποχής οδήγησαν στην κατασκευή υδραγωγείου που μετέφερε νερό από πηγή εκτός της χερσονήσου του Πειραιά.

Η μεληθοντική έρευνα εκτός των άλλων θα επικεντρωθεί: (α) στην πηγή τροφοδοσίας του υδραγωγείου, (β) στη δυνατότητα απόληψης από υπόγεια νερά και η πιθανότητα υπαίθριμυσης και (γ) στη σύνδεση της εξέλιξης και διαχείρισης των έργων ύδρευσης στο χρόνο με αλληγές στην οικιστική ανάπτυξη και στις υδατικές ανάγκες, τυχόν κλιματικές διακυμάνσεις και βελτιώσεις σε τεχνικές και υλικές.

Έκθεση με πλούσια αρχαιολογικά ευρήματα από τη Φθιώτιδα

Έκθεση με τίτλο: «Καθ' ὁδόν. Αρχαιότητες και Δημόσια Έργα στη Φθιώτιδα 2004-2014», παρουσιάζεται στον πρώτο όροφο του Αρχαιολογικού Μουσείου Λαμίας. Η έκθεση απέσπασε πολύ θετικά σχόλια εκ μέρους των παρευρισκόμενων τόσο για τον πλούτο των ευρημάτων όσο και για τον εξαιρετικό σχεδιασμό της.

Στα εκθέματα περιλαμβάνονται κινητά ευρήματα από τον μυκηναϊκό οικισμό στη Λυγαριά, αναθήματα από το ιερό της Δήμητρας και πάρεδρων θεοτήτων στα Στύρφρακα, κτερίσματα τάφων από τα νεκροταφεία γεωμετρικών χρόνων στον Άγιο Δημήτριο Καινούργιου-Καμένων Βούρλων και στον Αχινό, αθήνα και κλασικών-ελληνιστικών χρόνων στη Λαμία –μεταξύ των οποίων και περίτεχνα χρυσά κοσμήματα– καθώς και κτερίσματα ομαδικού τάφου - πολυανδρίου στον Δαφνούντα. Ενημερωτικές πινακίδες με πλούσιο εποπτικό υλικό πηλασιώνουν κάθε εκθεσιακό σύνολο.

Κεντρική θέση καταλαμβάνει η ενότητα των εκθεμάτων από το Ασκληπιείο του Δαφνούντος με τα μαρμάρινα αγαθήματα παιδιών – αφιερώματα γονέων στον Ασκληπιό σε ακριβή αναπαράσταση του τρόπου αποκάθιψής τους, ενώ εντυπωσιακή είναι η έκθεση γιγαντοφωτογραφιών με τις εξαιρετικής διατήρησης τοιχογραφίες της αστικής έπαυλης ρωμαϊκών χρόνων στην Αταλάντη και τα ψηφιδωτά ανδρόγυου οικοδομήματος στη Στυλίδα. Η έκθεση θα διαρκέσει έως τις 31 Δεκεμβρίου 2015.

Αντίγραφο του οφίοσχημου κίονα θα στηθεί ξανά στους Δελφούς

Ένα ορειχάλκινο αντίγραφο του οφίοσχημου κίονα που στήριζε τον τρίποδα της Μάχης των Πηλαίων, θα κατασκευαστεί και θα τοποθετηθεί στον αρχαιολογικό χώρο των Δελφών, σύμφωνα με την ομόφωνη θετική γνωμοδότηση του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου.

Το ανάθημα αυτό είχαν αφιερώσει στους Δελφούς το 477 π.Χ. και οι 31 ελληνικές πόλεις που πολέμησαν στη μάχη. Το ιδιαίτερα δύσκολο εγχείρημα –που παρουσιάστηκε με λεπτομέρειες στο ΚΑΣ, τα μέλη του οποίου το υποδέχθηκαν με πολλή θετικά σχόλια– αναμένεται να προ-

σελκύσει το ενδιαφέρον των επισκεπτών. Ο ορειχάλκινος κίονας με τη μορφή τριών φιδιών, ύψους 6 μέτρων, που παρέμενε στην αρχική του θέση μέχρι και τον 4ο αι. π.Χ., αποσπάστηκε και μεταφέρθηκε στη νέα Ρώμη, την Κωνσταντινούπολη, από τον αυτοκράτορα Κωνσταντίνο. Εκεί στήθηκε στο μέσον του Ιππόδρομου, σημείο όπου διατηρείται έως και σήμερα. Το γεγονός, δε, ότι είναι το μοναδικό χάλκινο ανάθημα της ελληνικής αρχαιότητας, που διατηρήθηκε ορατό ανά τους αιώνες, χωρίς ποτέ να χαθεί, το κάνει ακόμα πιο σημαντικό.

Το γύψινο εκμαγείο του οφίοσχημου στηρίγματος κατασκευάστηκε και μεταφέρθηκε από την Κωνσταντινούπολη στο Μουσείο των Δελφών –όπου και φυλάσσεται σε αποθήκη από το 1980– μετά από πρωτοβουλία του τέως Εφόρου Αρχαιοτήτων, καθηγητή Πέτρου Θέμελη. Μάλιστα, στο αντίγραφο αυτό διατηρούνται σε καλή κατάσταση οι εγχάρακτες επιγραφές με τα ονόματα των ελληνικών πόλεων που συμμετείχαν στη μάχη των Πηλαίων (Λακεδαιμόνιοι, Αθηναίοι, Κορίνθιοι, Θεοπείς, Τήνιοι, Λευκάδιοι, Κύνιοι, Σίφνιοι κ.ά.), ονόματα τα οποία έχουν σχεδόν βηθεύσει από το πρωτότυπο, λόγω της οξειδωτικής και της μακράς διάρκειας παραμονής τους στις καιρικές συνθήκες.

Σημαντικά τα νέα ευρήματα από την ανασκαφή στο Πλάσι Μαραθώνα

Και φέτος η αρχαιολογική σκαπάνη του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών αποκάλυψε σημαντικά ευρήματα που δείχνουν ότι ο αρχαιολογικός χώρος στο Πλάσι αποτέλεσε διαχρονικά το σημαντικότερο κέντρο κατοίκησης της πεδιάδας του Μαραθώνα από το τέλος της Νεολιθικής (περίπου 3500 π.Χ.) έως και την Ύστερη Ρωμαϊκή περίοδο (300 μ.Χ.). Κατά τη φετινή ανασκαφική περίοδο αφενός αποκαλύφθηκαν και καθαρίστηκαν οι δοκιμαστικές τομές

που είχαν γίνει από τους αρχαιολόγους Σπ. Μαρινάτο και Ευθ. Μαστροκόστα το 1969 αλλήλ ανοίχθηκαν και νέες τομές, με σκοπό τη διερεύνηση ερωτημάτων και προβλημάτων που παρέμεναν ανοικτά.

Ανάμεσα στα ευρήματα που αποκαλύφθηκαν ξεχωρίζει ένα μεγάλο μεγαροειδές οικοδόμημα, ένα ισχυρό οχυρωματικό τείχος και ένας κεραμικός κλίβανος της Μέσης Εποχής του Χαλκού (περίπου 1700-1600 π.Χ.), και τμήματα κτιρίων της Μυκηναϊκής περιόδου (περίπου 1350-1200 π.Χ.). Σύμφωνα με αυτά τα στοιχεία, ο προϊστορικός οικισμός φαίνεται να είναι ιδιαίτερα σημαντικό, αν κρίνουμε από τη μεγάλη συνέχεια της κατοίκησης και τη συνύπαρξη οχυρωματικού τείχους, εργαστηριακών εγκαταστάσεων και μεγάλου μεγαροειδούς κτιρίου.

Στο υψηλότερο σημείο του ανασκαπτόμενου χώρου ξεχωρίζει επίσης ένας περίβολος ιερού των αρχαίων χρόνων (700-500 π.Χ.) χτισμένος με προσεγγισμένη πολυγωνική τοιχοδομία. Γύρω από τον περίβολο, η αποκάλυψη κτιρίων, κατασκευών και κεραμικής της Γεωμετρικής, Αρχαϊκής και Κλασικής περιόδου (περίπου 900-300 π.Χ.) ενισχύει την παλαιότερη ιδέα ορισμένων αρχαιολόγων ότι στο Πλάσι βρίσκεται το κέντρο του αρχαίου δήμου του Μαραθώνα, ο οποίος καταστράφηκε από τους Πέρσες τις παραμονές της μεγάλης μάχης, για να ανοικοδομηθεί αμέσως μετά από τους Αθηναίους.

Νέα στοιχεία για τις ανασκαφές του Πανεπιστημίου Αθηνών

Το τελευταίο δεκαήμερο του Απριλίου 2015, κατά τη διάρκεια του 10ου επιστημονικού συμποσίου το οποίο διοργανώθηκε από τον Τομέα Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης στο κεντρικό κτίριο του Πανεπιστημίου Αθηνών, παρουσιάστηκαν νέα στοιχεία για το ανασκαφικό του έργο.

Πέρα από το Πλάσι Μαραθώνα που παρουσιάζεται ξεχωριστά στην παραπάνω στήλη παρουσιάστηκαν τα ευρήματα από το ιερό και την πόλη της αρχαίας **Επιδαύρου**. Το γεγονός ότι το

Ασκληπιείο, το σημαντικότερο θεραπευτικό κέντρο όλου του ελληνικού και ρωμαϊκού κόσμου, βρίσκεται στον κατάλογο με τα μνημεία παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO αποδεικνύει το μέγεθος της σημασίας του. Ο κ. Βασίλης Λαμπρινουδάκης, ομότιμος καθηγητής κλασικής αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, έδωσε σημαντικά στοιχεία από τα νεότερα ευρήματα της περιοχής του ιερού, όπως αυτά που βρέθηκαν σε ένα σχετικά ανεξερεύνητο κτίριο, στο οποίο εντοπίζεται η παλιότερη λατρεία του χώρου προς τιμήν του Ασκληπιού – και όχι του Απόλλωνα όπως αρχικά πιστευόταν. Η λατρεία αυτή ξεκινά τον 7ο αι. π.Χ. με έναν βωμό τέφρας, του οποίου τα κατάλοιπα βρέθηκαν στις παλιότερες φάσεις του κτιρίου και αποτελούνταν από καμένα και άκαυτα οστά ζώων, δηλαδή οστά που έπεσαν στον βωμό για τον θεό και κάποια άλλα που ήταν από το βράσιμο του κρέατος το οποίο διαμελίζονταν κατά τη διάρκεια τελετουργικών δειπνών.

Επίσης η **ανασκαφή στη μυκηναϊκή έπαυλη του Γαϊδουροφά στην Ανατολή Ιεράπετρας**, που χρονολογείται στη νεοανακτορική περίοδο (1600-1450 π.Χ.) και ερευνάται από το Πανεπιστήμιο Αθηνών, έχει πολλά να δείξει για τις σχέσεις με τις θέσεις της περιοχής, όπως το ιερό κορυφής που αποκαλύφθηκε το περασμένο καλοκαίρι στον λόφο του Σταυρωμένου, με πλήθος ευρημάτων (ζωόμορφα και ανθρωπόμορφα ειδώλια) και με χρήση που διαρκεί ως και τα ρωμαϊκά χρόνια. Επίσης, η σύνδεση του διώροφου και πολύ μεγαλύτερου από ό,τι αρχικά πιστευόταν κτιρίου, που λειτουργούσε ως αγροτική έπαυλη για την αποθήκευση και διακίνηση της ορεινής παραγωγής, με κάποια μεγάλη μυκηναϊκή πόλη της περιοχής, μένει να αποδειχθεί.

Με ένα θέμα ταμπού, αυτό της ιερής πορνείας, ασχολήθηκε ο αναθηρωτής καθηγητής προϊστορικής αρχαιολογίας, κ. Λευτέρης Πλάτων, ο οποίος ερμήνευσε τα ανασκαφικά δεδομένα ενός κτιρίου της **αρχαίας Ζάκρου**. Όπως τόνισε ο ίδιος, δεν είναι ακόμη απόλυτα πεπεισμένος ότι το κτίριο αυτό είχε τη συγκεκριμένη πρακτική, η οποία έχει αμφισβητηθεί από πολλούς, παρά το γεγονός ότι αρχαίοι συγγραφείς, με πρώτο τον Ηρόδοτο, έχουν αναφερθεί στην ιερή πορνεία. Ωστόσο, τα δεδομένα (ευρήματα και αρχιτεκτονικά κατάλοιπα) δίνουν ισχυρές ενδείξεις προς αυτή την κατεύθυνση.

Ανέπαφα αντικείμενα βρέθηκαν σε Ρωμαϊκό τάφο στη Λιουμπλιάνα

Μετά τον εντοπισμό τοιχώματος της ρωμαϊκής περιόδου, την ύπαρξη του οποίου δεν γνώριζε κανείς, αρχαιολόγοι που επιβλέπουν κατασκευαστικά έργα σε κεντρική λεωφόρο της Λιουμπλιάνας ήρθαν ενώπιον μιας άλλης συναρπαστικής ανακάλυψης από τους ρωμαϊκούς χρόνους. Αποκά-

λυψαν έναν καλή διατηρημένο τάφο του 1ου αιώνα μ.Χ. Αυτό που είναι ξεχωριστό είναι ότι ο ρωμαϊκός τάφος περιέχει ένα πέτρινο κιβώτιο. Στο κιβώτιο, που είναι καλυμμένο με πέτρινη πλάκα, διατηρούνται ανέπαφα όλα τα αντικείμενα που τοποθετήθηκαν στον τάφο για να βοηθήσουν τον θανόντα να ταξιδέψει στη μετά θάνατο ζωή.

Οι αρχαιολόγοι αποκάλυψαν, επίσης, διάφορα αντικείμενα από γυαλί και ένα γυάλινο αγγείο που περιέχει την τέφρα του νεκρού.

Ο 2.000 ετών τάφος είναι ένα από τους παλαιότερους τάφους της ρωμαϊκής αποικίας Αιμόνα στην περιοχή της σημερινής Λιουμπλιάνας που έχει έρθει στο φως μέχρι σήμερα.

Ομάδα 50-60 ατόμων, μεταξύ των οποίων και επτά αρχαιολόγοι, εργάζονται στη λεωφόρο Σλοβένσκα, η οποία είναι κλειστή, λόγω έργων στο δίκτυο αγωγών αποχέτευσης. Τα αρχαιολογικά ευρήματα, τα οποία αποτελούν αναπόφευκτο μέρος έργων στο κέντρο της Λιουμπλιάνας καθυστέρησαν την παράδοση του δρόμου στην κυκλοφορία.

Η συγκεκριμένη οδός ήταν ένας από τους κύριους δρόμους που οδηγούσαν στους οικισμούς στην περιοχή της σημερινής Λιουμπλιάνας από την προϊστορική περίοδο. Κατά τη ρωμαϊκή περίοδο ήταν μία από τις τρεις κεντρικές λεωφόρους. Ένα νεκροταφείο βρισκόταν κατά μήκος του δρόμου, ακριβώς έξω από τα τείχη της πόλης.

Γεμάτο με αμφορείς ναυάγιο βυζαντινού πλοίου στη Μαύρη Θάλασσα

Το ναυάγιο ενός μεγάλου βυζαντινού πλοίου, που ανάγεται στον 10ο αιώνα και είναι γεμάτο με αμφορείς, εντοπίστηκε από δύτες στα ανοιχτά της Σεβαστούπολης, στην Κριμαία ανακάλυψε ο επικεφαλής της ρωσικής υποβρύχιας αποστολής.

«Μπορούμε να πούμε ότι πρόκειται για μια μοναδική ανακάλυψη» ανέφερε ο ιστορικός Βίκτορ Λεμπεντίσκι, ο επικεφαλής της απο-

στολής που οδήγησε στην ανακάλυψη του ναυαγίου, σε βάθος 82 μέτρων, στο βυθό της Μαύρης Θάλασσας.

Σύμφωνα με τις πρώτες ενδείξεις, το πλοίο ενδέχεται να βυθίστηκε μετά τη σύγκρουσή του με ένα άλλο πλοίο που μπορεί επίσης να βρίσκεται και αυτό στον βυθό της θάλασσας. Το ναυάγιο είναι γεμάτο με αμφορείς που χρονολογούνται στον 10ο ή 11ο αιώνα μ.Χ.

Οι αρχαιολόγοι εκτιμούν επίσης ότι ίσως να πρόκειται για το μεγαλύτερο βυζαντινό πλοίο που έχει ανακαλυφθεί μέχρι σήμερα. Στόχος είναι να συντηρηθεί και να προστατευθεί από τους αρχαιοκάπηλους.

Το ναυάγιο θα βοηθήσει τους ιστορικούς να κατανοήσουν καλύτερα τους εμπορικούς και πολιτιστικούς δεσμούς που διατηρούσαν την εποχή εκείνη οι χώρες που βρέχονταν από τη Μαύρη Θάλασσα καθώς και την οργάνωση του εμπορικού ναυτικού του Βυζαντίου.

15.000 αρχαιοτήτες της Ιντλίμ της Συρίας κινδυνεύουν

Περίπου 15.000 αρχαιοτήτες που φυλάσσονταν σε θησαυροφυλάκια στην πόλη Ιντλίμ της βορειοδυτικής Συρίας υπάρχει κίνδυνος να βγουν προς πώληση στη μαύρη αγορά, σύμφωνα με όσα υποστηρίζει ο επικεφαλής της υπηρεσίας αρχαιοτήτων και μουσείων της χώρας, Μασαούν Αμπντούλκαρίμ.

Το Μέτωπο Αλ Νόσρα, που συνδέεται με τη Αλ Κάιντα, σε συνεργασία με άλλες οργανώσεις ανταρτών, κατέλαβαν την πρωτεύουσα της ομώνυμης επαρχίας. Είναι η δεύτερη φορά που συμβαίνει κάτι τέτοιο –μετά την κατάληψη της Ράκα από το Ισλαμικό Κράτος– στα τέσσερα χρόνια που διαρκεί ο πόλεμος. Τα 15.000 αντικείμενα αρχαιολογικής αξίας κάλυπταν όλη την πλούσια ιστορία της περιοχής και πολλή είναι η ηλικία χιλιάδων ετών. Εκτός από το κεντρικό μουσείο της Ιντλίμ, έργα κεραμικής και αγάλματα φυλάσσονταν σε όλη την πόλη.

Οι ένοπλες οργανώσεις πέταξαν έξω τους εργαζόμενους στο μουσείο και εκφράζονται φόβοι ότι οι θησαυροί αυτοί μπορεί να εξαχθούν από τη χώρα και να πουληθούν παράνομα στη γειτονική Τουρκία.

Στη Συρία υπάρχουν έξι τοποθεσίες που έχουν χαρακτηριστεί από την UNESCO μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς. Οι τέσσερις από αυτές, συμπεριλαμβανομένης της Παλμύρας και του Κρακ των Ιπποτών, έχουν χρησιμοποιηθεί για στρατιωτικούς σκοπούς, σύμφωνα με τα Ηνωμένα Έθνη. Η Δαμασκός εκτιμά ότι περισσότερα από 1.500 αντικείμενα έχουν κλαπεί από μουσεία στη Ράκα και το Ντέιρ Αζίζια, στα βόρεια της πρωτεύουσας. Την περίοδο που οι κυβερνητικές δυνάμεις είχαν υπό τον έλεγχό τους την Ιντλίμ οι 15.000 αρχαιοτήτες αποθηκεύτηκαν σε ασφαλή περιοχή για να προστατευθούν. Τον Φεβρουάριο το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ απαγόρευσε όλες τις αγοραπωλησίες αρχαιοτήτων που προέρχονται από τη σπαρασσόμενη από τον πόλεμο Συρία.

Οι τζιχαντιστές συνιστούν μια άλλη μεγάλη απειλή για τη συριακή πολιτιστική κληρονομιά. Έχουν θέσει στο στόχαστρό τους ιερά και τάφους στις περιοχές που ελέγχουν και τα έχουν καταστρέψει, θεωρώντας τα σύμβολα ειδωλολατρίας.

Ανοικοδόμηση της κεντρικής αρένας του Κολλοσσαίου με δάπεδο και στέγαστρο

«Το Κολλοσσαίο θα ξαναποκτήσει δάπεδο στο κεντρικό του σημείο, όπως ήταν μέχρι τον 19ο αιώνα», δήλωσε ο Ιταλός υπουργός πολιτισμού, Ντάριο Φραντσεσκί, σε παρέμβασή του σε συνέδριο του Ιταλικού Ταμείου για τη Φύση Fai.

Η Ιταλική κυβέρνηση έχει σκοπό ουσιαστικά να προχωρήσει στην ανοικοδόμηση μέρους της αρένας, ώστε να μπορεί να φιλοξενεί μοναδικές παραστάσεις, που με τα έσοδά τους θα μπορούν να καλύψουν το κόστος της συντήρησης όλης της γύρω αρχαιολογικής περιοχής. Παράλληλα, πρόκειται να σχεδιαστεί και ένα είδος στέγαστρου, που θα προστατεύει το μνημείο από τις βροχοπτώσεις.

Η αρχική ιδέα ανήκει στον Ντανιέλε Μανασκόντα, καθηγητή τεχνικής και μεθοδολογίας της αρχαιολογικής έρευνας στο πανεπιστήμιο της Ιταλικής πρωτεύουσας, Roma Tre. Ο καθηγητής, με άρθρο του, είχε ταχθεί υπέρ της κάλυψης των υπογείων του Κολλοσσαίου, «για να αποκτήσει και πάλι το ρωμαϊκό αμφιθέατρο την ουσιαστική του σημασία».

«Η ανοικοδόμηση της κεντρικής αρένας του Κολλοσσαίου είναι ένας τρόπος για να προστατευθεί το μνημείο, αλλά και για να μπορέσουν να το επισκεφθούν πληρέστερα και να αντιληφθούν καλύτερα τη σημασία του οι πολίτες. Θα το υλοποιήσουμε», τόνισε ο Ιταλός υπουργός πολιτισμού.

Ένα μοναδικό άγαλμα κατέληξε από τη Λιβύη στο Λονδίνο

Μοναδικό στο είδος του άγαλμα του 3ου αιώνα π.Χ. από την ελληνική αποικία της Κυρήνης στη Λιβύη, το οποίο θεωρείται ότι αποτέλεσε αντικείμενο λαθρανασκαφής και παράνομης εξαγωγής από τη χώρα το 2011, απασχόλησε δικαστήριο που για πρώτη φορά συνεδρίασε στο Βρετανικό Μουσείο.

Η είδηση, που αναρτήθηκε στην ιστοσελίδα της βρετανικής εφημερίδας «The Telegraph», μίλησε για ένα μοναδικό επιτύμβιο άγαλμα, ανεκτίμητης αξίας, με μοναδικό αντίστοιχο δείγμα στο Μουσείο του Λούβρου. Απεικονίζει γυναίκα να φορά ένα πλούσιο σε πτυχώσεις ιμάτιο με κουκούλα και σε κάθε χέρι από ένα βραχιόλι σε σχήμα φιδιού, ενώ στο δεξί κρατά μια κούκλα.

Το άγαλμα αποκαλύφθηκε σε μια αποθήκη του δυτικού Λονδίνου από τελωνειακούς υπαλλήλους το 2011, για να καταλήξει, δύο χρόνια αργότερα, στο Βρετανικό Μουσείο, όπου αναμένει την απόφαση του δικαστηρίου επί του ιδιοκτησιακού. Σύμφωνα με τον επιμελητή των ελληνικών Γλυπτών στο Βρετανικό Μουσείο, δρ Πίτερ Χιγκς, το άγαλμα, που πιθανότατα απεικονίζει την Περεφόνη ή την ίδια τη νεκρή, όταν ήρθε στο Μουσείο έδειχνε «φρέσκο» και «αρκετά πρόσφατα» ανασκαμμένο.

Η Κυρήνη αποτελεί από το 1982 Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO, ενώ από το 2011 η χώρα έχει υποστεί σοβαρές ζημιές και βανδαλισμούς στις αρχαιοτήτες της.

“Επί του βωμού Μουνιχίαςιν”

Άσυλο τριηράρχων στο Ιερό της Μουνιχίας Αρτέμιδος

Του **Μιχάλη Βλάχου** Δικηγόρου ε.τ.

Η δέσσις ικέτου ως αίτησις παροχής προστασίας ήταν ιερή για τους Έλληνες. Κατά το χρησμό του Μαντείου της Δωδώνης οι ικέτες εθεωρούντο “ιεροί και αγνοί”.

Προστάτης των ικετών ήταν ο Ικέσιος Ζεύς ο οποίος ελίσσεται ιδιαιτέρως στην Αθήνα όπου ο Σόλων είχε ορίσει ως προστάτες των όρκων τον Ικέσιον, τον Καθάριον και τον Εξακεστήρα, ο οποίος τιμωρούσε τους παραβάτες του δικαίου του ικέτου.

Η απόσπαση ικετών από τους βωμούς εθεωρείτο ανοσιούργημα που προκαλούσε άγος στην πολιτεία. Το Κυλώνειον άγος που προσεκήληθ από την απόσπαση των οπαδών του Κύλωνος από το βωμό της Αθήνας στην Ακρόπολη, το επλήρωσαν ακριβά η μεγάλη και πανίσχυρη οικογένεια των Αθικμαιωνιδών που αναγκάσθηκε σε εξορία από την Αθήνα.

Στη Σπάρτη για ν’ αποφύγουν παρόμοιον άγος εσφράγισαν το Ναό της Χαλκιοίκου Αθηνάς όπου είχε καταφύγει ο διωκόμενος νικητής των Πλαταιών βασιλεύς της Σπάρτης Πausanίας που τον άφησαν να πεθάνει εξαστίας.

Ο ικέτης για να επιτύχει άσυλον και προστασίαν ετάρχει ορισμένο τυπικόν. Κρατούσε την “ικετηρίαν”

δηλαδή ράβδον, κλάδον ελαίας περιεστεμμένον με έριον (μαλλί) η οποία αποτελεί σύμβολον ικεσίας και την κατέθεσε στο βωμό ή τη θύρα του χώρου.

Ο Δημοσθένης στον “Περί στεφάνου” λόγον (107) αναφέρει “ουκ ικετηρίαν έθηκε τριήραρχος ουδείς πώποτ’ ως αδικούμενος παρ’ υμίν ουκ εν Μουνιχίας εκαθέζετο”, αναφερόμενος στον τρόπο παροχής ασύλου στους τριηράρχους από το ιερό της Μουνιχίας Αρτέμιδος. Και ο Λυσίας κάνει μνεία ασυλίας “Επί του βωμού Μουνιχίαςιν”.

Υπήρχαν και άλλοι τρόποι ικεσίας όπως αυτός που ίσχυε στους Μολισσούς της Ηπείρου και ιστορεί ο Πλούταρχος ότι εκρησιμοποίησε ο Θεμιστοκλής εναγκαλισθείς τον υιό του βασιλέως Αδμήτου και καταφυγών στο βωμό της οικίας του.

Στο πανάρχαιον ιερό της Μουνιχίας που έδωσε το όνομά της στον ανοιξιάτικο αττικό μήνα Μουνιχιώνα, οπότε ετελούντο τα Μουνίχια με πομπές, ναυτικούς αγώνες και νυκτερινή λαμπαδηφορία, (αφιππολαμπάς) ελίσσεται η Μουνιχία Άρτεμις, σεληνιακή θεότης. Το όνομά της Μουνιχία – Μούνιχος έχει σχέση με τη σελήνη, το αρχαίο της όνομα μήνη, (εξού το αγγλικό moon) τον μήνα (μην, μηνός) και γράφεται ορθώς με ιώτα. Λανθασμένα λοιπόν στην αρχαιότητα, γράφεται με ύψιλον Μουνυχία, θεωρούμενο ότι προέρχεται δήθεν από τη σύνθεση των ήξεων μόνος – μούνος + όνυξ.

Το ιερό τέμενος της θεάς κείμενο στο ακρωτήριο Κουμουνδούρου της Καστέλλας απέναντι από τη Σταθίδα (νησάκι του Κουμουνδούρου) είναι υψηλό, απότομο, δυσπρόσιτο περιβαλλόμενο από τις τρεις πλευρές από τη θάλασσα και προστατεύον από τους νοτιοδυτικούς ανέμους το λιμενίσκο της Μουνιχίας (Τουρκολίμανο – Μικρολίμανο). Προς βορράν στο μόνο μέρος που η χερσόνησος είναι προσιτή από την ξηρά ανευρέθησαν τα θεμέλια οχυρώσεως με στρογγυλό πύργο, καταχωμένα από το κτίριο του Ναυτικού Ομίλου Ελλάδος (Ν.Ο.Ε.) που τώρα καταλαμβάνει την περιοχή. Κατά τις πρόσφατες σωστικές ανασκαφές που διενήργησε ο Ι. Θρηψιάδης επ’ ευκαιρία της κατεδαφίσεως της ιστορικής επαύλεως Κουμουνδούρου ευρέθησαν ίχνη θεμελιώσεως του τέμενους αλλ’ όχι ναός.

Αυτό το ιερό αρχαιότατο, σεπτότατο και απ’ τα επισημότερα του Πειραιώς ήταν φυσικό να θεωρείται τόπος ασύλου. Το ιερό αυτό τέμενος περιβάλλεται σχεδόν από παντού από τη θάλασσα και από

Ο Ροφίσκος - Ακρωτήριο Μουνυχίας με την κατεδαφισθείσα έπαυλη Κουμουνδούρου όπου το τέμενος της Μουνυχίας Αρτέμιδος

την κορυφή του λόφου επισκοπεί την Ακρόπολη, τον Υμηττό, το Σαρωνικό, την Αίγινα, τις πειραικές ακτές (Καλλίμαχος Ὕμνος εις Ἀρτεμιν 259: "πότνια Μουνιχίη ἡμενοσκόπε"). Είναι λοιπόν φυσικό να αποτελεῖ τόπον ασυλίας και καταφυγής των τριηράρχων.

Η ασυλία (α-συλιε-ω), η προστασία ενός χώρου από τη σύλληψη ιστορικώς συνδέεται με το σεβασμό των ιερών χώρων και με την αναγνώριση της ασυλίας όσων καταφεύγουν σ' αυτούς. Αρχικώς άσυλα ήσαν όλα τα ιερά. Με την επέκταση όμως της εξουσίας της πολιτείας η ασυλία περιορίσθη μόνο σε ωρισμένα από αυτά. Στην Αθήνα τα κυριώτερα άσυλα ήταν ο βωμός του Ελλέους και ο βωμός των Ευμενίδων, το ηρώο του Θησέως και στον Πειραιά το Θησείο του Πειραιώς. Ένα τέτοιο ήταν και το ιερό της Μουνυχίας Αρτέμιδος, ειδικώς μάλιστα για τους ναυτικούς και δη τριηράρχους.

Υπήρχαν όμως και πανελληνίως γνωστά άσυλα όπως το ιερό του Απόλλωνος στη Δήλο. Με την επικράτηση του Χριστιανισμού άλλαξε η θεώρηση του θεσμού της Ασυλίας. Κατά το Κανονικό Δίκαιο η ασυλία δεν αποτελεί συνέχεια του αρχαίου Ελληνικού και Ρωμαϊκού Δικαίου. Το χριστιανικό δίκαιο της ασυλίας ανεπτύχθη αυτοτελώς από τις επισκοπικές υπέρ καταδίκων ή υποδίκων επεμβάσεις και παρεμβάσεις προς τους κοσμικούς άρχοντες.

Έτσι ο Γρηγόριος ο Ναζιανζηνός θεωρούσε μέγιστην αρετή την μέριμνα υπέρ των καταδίκων. Ο Αυγουστίνος παρενέβη με θέρμη υπέρ της μετατροπής σε κάθειρξη της επιβληθείσης σε αιρετικούς θανατικής ποινής. Ο Αμβρόσιος θεωρούσε όπως και ο ίδιος έπρεπε την υπέρ καταδικασθέντων παρέμβαση, ως ένα των πρώτων καθηκόν-

των του επισκόπου. Ο Βασίλειος ο Μέγας παρενέβαινε όχι μόνο προς αποτροπήν θανατικής ποινής αλλ' ακόμα και καθείρξεως.

Ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος εξαίρει τον εκκλησιαστικό δικαστή που επιδιώκει την παύση της αμαρτίας και τον διαχωρίζει από τον κοσμικό δικαστή που αποβλήπει στην επιβολή ποινής.

Η πρώτη πάντως νομοθετική αναγνώριση του δικαίου της ασυλίας έγινε το 400 μ.Χ. υπό των αυτοκρατόρων Αρκαδίου και Ονωρίου με την έκδοση διατάξεως περί παραχωρήσεως ασυλίας στους υποδίκους και καταδίκους. Τόποι ασυλίας ήσαν οι ναοί και οι εκκλησίες μονών και κοιμητηρίων, ενίοτε και τα μοναστήρια. Δικαίωμα ασυλίας απολαύουν όλοι οι χριστιανοί οι διαπράξαντες αξιόποινα αδικήματα με ορισμένες ενίοτε εξαιρέσεις (αρπαγή παρθένου, μοιχεία, φόνος και συνωμοσία κατά βασιλέως και οι οφειλόμενες αστικών χρεών).

Από τον 18ο αιώνα με το πρώτο το Μεγ. Φρειδερίκο της Πρωσίας (διάταγμα 7-2-1743) τα ευρωπαϊκά κράτη άρχισαν να καταργούν το δίκαιο της ασυλίας όπως είχε διαμορφωθεί από το Κανονικό Δίκαιο και τον 19ο αιώνα κατηργήθη από όλα τα ευρωπαϊκά κράτη για λόγους δημόσιας ασφαλείας. Το αυτό ισχύει σήμερα και για την Ελλάδα. Η διάταξη του νόμου (άρθρ. 278 Κ.Ποιν. Δικ.) ότι: "Σύλληψη δεν μπορεί να γίνει α) όσο διαρκεί η ιερουργία σε οίκημα που προορίζεται για τη θεία λατρεία, β) τη νύχτα σε ιδιωτική κατοικία...", δεν ταυτίζεται με το δίκαιο της ασυλίας αλλ' έχει σχέση με το σεβασμό της ιερότητας των ναών και της ιδιωτικής κατοικίας.

Στο σύγχρονο δίκαιο σήμερα η ασυλία είναι νομικός θεσμός συνταγματικών κατοχυρωμένος. Έχουμε το οικογενειακό άσυλο, το Πανεπιστημιακό άσυλο για την προστασία της ελευθέρως διακινήσεως ιδεών. Επίσης έχουμε τη βουλευτική ασυλία, τη διπλωματική ασυλία, την ασυλία ξένων πολέμικων πλοίων, την παροχή ασύλου των διωκόμενων για πολιτικούς λόγους αλλοδαπών κ.λπ. Είναι δε θεσμός του εσωτερικού αλλ' και του Διεθνούς Δικαίου.

Μικρές πειραιώτικες ιστορίες μέσα από αγάλματα και προτομές

Του **ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΡΑΣΟΝΙΚΟΛΑΚΗ**

Αντιπροέδρου Φιλολογικής Στέγης Πειραιά

Προέδρου Ινστιτούτου Πειραικών Μελετών

Εισαγωγή

Αφού σχεδιαστούν οι χώροι μιας κατοικίας και τελειώσει η κατασκευή της, εκτός από τα έπιπλα την στολίζουμε - ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και το βολάντιό μας - με διάφορα έργα τέχνης, δηλαδή με πίνακες, κομψοτεχνήματα, μπιμπελνιό, βάζα, κεραμικά, αγαθήματα, έπαθλα, αναμνηστικά, φωτογραφίες γνωστών και αγαπημένων προσώπων.

Αντικείμενα που μας θυμίζουν κάτι, τα έχουμε ταυτίσει με στιγμές και ανθρώπους της ζωής μας, τότε που τα αγοράσαμε ή μας τα χάρισαν.

Το ίδιο συμβαίνει και στις πόλεις. Μόλις χαρακτηρίσει και σχηματιστεί αφήνεται χώρος στις διασταυρώσεις, στις πλατείες και αλλού για ανέγερση μνημείων, τοποθετούνται προτομές και αγάλματα ατόμων που έμειναν στην ιστορία, διακρίθηκαν στην τοπική ή εθνική κοινωνία, προσέφεραν πολλή στα γράμματα και στις τέχνες με αποτέλεσμα να μας είναι συνειδητά γνωστοί, ν' ανήκουν κι εκείνοι στην μεγάλη εθνική μας οικογένεια.

Εκτός αυτών η πόλη διακοσμείται με συγκεκριμένα ή ακαταβίβιστα «μοντέρνα» γλυπτά καλλιτεχνών, μαρμάρινα, πέτρινα, τσιμεντένια, μεταλλικά σύμβολα που παραπέμπουν σε μάχες, νίκες, στιγμές αντίστασης και αγώνων, σε ειρηνικές κρήνες, στήλες, κάθε λογής καλλιτεχνικά σχήματα κι επιγραφές.

Ο Πειραιάς είναι κι αυτός κατάληπτος φορτωμένος με πολλές τέτοιες εικαστικές δημιουργίες.

Αρκετά έργα έχουν να μας πουν ένα σωρό μικρές ή μεγάλες ιστορίες, να μας διηγηθούν πράξεις ανθρώπων, αλληγές στην εποχή, στην νοοτροπία, στην απλή καθημερινότητα της ζωής μας. Το ψυχρό κατά τα φαινόμενα υλικό που χρησιμοποιήθηκε γίνεται η αιτία να αναθερμανθούν τα συναισθήματα και να ανεβάσουν στα ύψη την πατριωτική πειραιώτικη αδρεναλίνη μας.

Θα περιγράψουμε - για οικονομία χρόνου - μόνο κάποιες προτομές και αγάλματα που εκτίθενται σε κοινή θέα, δεν θα αναφερθούμε σε ανάλογα έργα κλεισμένα σε μέγαρα, σε περιφραγμένους χώρους ή με έντονο θρησκευτικό περιεχόμενο.

Άγαλμα Θεμιστοκλέους

Σε εμφανές σημείο της παραλίας θαυμάζουμε το χάλκινο άγαλμα του Θεμιστοκλή που στήθηκε στις 25.10.1975 και η αποκάλυψή του έγινε την Κυριακή 29.2.1976 «Επί δημάρχου/Αναστασίου Ι. Βουλδότη/ Νικόλας γλύπτης εποίησεν/ Ιωάννης Αθ. Μελετόπουλος εχορήγησεν» κατά την επιγραφή.

Υπουργός Ναυτιλίας ήταν ο Αλέξανδρος Παπαδόγονας.

Σύμφωνα με άρθρο του Δημήτρη Καπράνου στην ΒΡΑΔΥΝΗ, ο γλύπτης Νικόλας Παυλιόπουλος, του είχε πει περίπου τα εξής: «Με τον Γιάννη Μελετόπουλο αρχίσαμε να δουλεύουμε τον Θεμιστοκλή από το 1965! Αρχικά σκεφθήκαμε ένα ανδριάντα ύψους 2,5 μέτρων. Κατασκευάσαμε 4 προπλάσματα, αλλά τελικά σκεφθήκαμε πως ο ανδριάντας των 2,5 μ. δεν ανταποκρινόταν ούτε στις απαιτήσεις του χώρου ούτε στην προσωπικότητα του ανδρός. Έτσι, καταλήξαμε στον Θεμιστοκλή των 4,5 μ. ύψους, που θα στήνόταν σε βάθρο ύψους 4 μέτρων».

Προτομή Αδαμαντίου Κοραή

Στην καρδιά της συνοικίας των Χίων, η αρχική «πλητεία των τεσσάρων καταστημάτων» [προορισμένη για Τράπεζα, Βιβλιοθήκη, Δημαρχείο, Σχολείο] σύντομα ονομάστηκε πλητεία Αδαμαντίου Κοραή.

Από το 1852 είχε επισημάνει την έλλειψη προτομής του ο Αγγελόπουλος στην Στατιστική του.

Στην συμφωνία του 1855 του δωρητή με τον Δήμο Πειραιά για την ίδρυση του Παρθενικού Σχολείου υπήρχε όρος να τοποθετηθεί η μαρμάρινη προτομή του μέσα στο

σχολείο. Πράγματι η προτομή στόλιζε την αυλή ή κάποια αίθουσα του παλιού κτηρίου μέχρι που πετάχτηκε σε μια γωνιά και ξεχάστηκε.

Όταν ξαναστήθηκε την μπέρδεψαν, είχαν πει ότι απεικόνιζε τον Ιάκωβο Ράλλη. Έγραψαν στην στήλη ΙΑΚΩΒΟΣ ΡΑΛΛΗΣ/ ΧΙΟΣ και χαμηλά ΠΑΡΘΕΝΙΚΩ ΤΕΜΕΝΕΙ ΤΩ ΜΟΥΣΑΩΝ ΔΑΠΑΝΗΤΟΥ ΗΔ' ΕΣΤΙ ΠΡΟΤΟΜΗ ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΕΥΧΟΣ. Δηλαδή «Στο παρθενικό τέμενος των μουσών αυτή είναι η προτομή του ανθρώπου που έκανε την δαπάνη αφιέρωμα του Πειραιά».

Αρκετοί βρήκαν την ομοιότητα του Ράλλη με τον Κοραή σκανδαλιστική κι έτσι για να μην δυσαρεστήσουν κανένα σκόλισαν κάτω από το όνομα ΙΑΚΩΒΟΣ ΡΑΛΛΗΣ/ ΧΙΟΣ την φράση ΤΩ/ ΑΔΑΜΑΝΤΙΩ ΚΟΡΑΗ.

Με την σωστή αναφορά βρίσκεται σε χώρο εισόδου του σύγχρονου Γενικού Λυκείου στην Μπουμπουλίνας 26 με νέο βάθρο που αναγράφει:

ΕΣ ΟΤΟΜΕΣ της πόλης

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ ΚΟΡΑΗΣ/ ΣΜΥΡΝΗ 1748/ ΠΑΡΙΣΙ 1833.

Φτάσαμε στα 1989 για να δούμε προτομή στην πηλατεία.

{τροχός των Ροταριανών}

ΤΗΝ ΠΡΟΤΟΜΗ ΑΥΤΗ

ΤΟΥ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ ΚΟΡΑΗ

ΕΣΤΗΣΕ ΤΟ 1989 Ο ΡΟΤΑΡΙΑΝΟΣ

ΟΜΙΛΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΕΠΙ ΔΗΜΑΡΧΙΑΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Π. ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ

Η πηλατεία χάλκινη πρόσθετη επιγραφή είχε αφαιρεθεί και ξαναστήθηκε. Στην θέση της είχε τοποθετηθεί χαμηλά μια νέα μαρμάρινη:

ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΘΗΚΕ ΕΠΙ ΔΗΜΑΡΧΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ

Πρωτοστήθηκε προς την Γεωργίου με πρόσωπο το Δημαρχείο. Τον Ιανουάριο 2013 μεταφέρθηκε λόγω έργων του Μετρό στην θέση δίπλα στην σκακιέρα που έφτιαξε ο Ανδριανόπουλος.

Η προτομή του Αδαμαντίου Κοραή είναι έργο του Τάκη Παρλαβάντζα που γεννήθηκε

στον Πειραιά το 1930 κι έβγαλε την Ιωνίδειο. Σπούδασε στην Αθήνα, Άμστερνταμ, Βέλγιο, Παρίσι και Ιταλία. Ήταν ροταριανός κι έφτασε σε ψηλά αξιώματα. Πέθανε στις 27 Ιουλίου 2014.

Ανδριάντας Ελευθερίου Βενιζέλου

Στην πηλατεία απέναντι από το Δημοτικό Θέατρο. Ο ανδριάντας του Ελ. Βενιζέλου (ύψος 2,95 μ. με το βάθρο 5,45 μ.) αποκαλύφτηκε την Πέμπτη 4.5.1978. Είναι δωρεά πάλη του Ιωάννη Μελετόπουλου. Την εγκαινίασε ο υπουργός Ναυτιλίας ο Μανώλης Κεφαλογιάννης και ο δήμαρχος Τάσος Βουλθόδημος. Μεταφέρθηκε κι αυτός λόγω Μετρό στην πηλατεία έξω από το δημαρχείο προς Καραϊσκού στις αρχές του 2013.

{εμπρός}

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ

{πηλάι αριστερά}

Αίεν αριστεύειν {καλλιτεχνικά μικρά γράμματα}

{υπογραφή Βενιζέλου}

Χαλέπα 4 Σεπτεμβρίου 1910

ΙΑπό σημείωμα του Βενιζέλου στο ημερολόγιο του Ραγκαβή. Τότε έφυγε από την Κρήτη να έλθει στην Ελλάδα να γίνει βουλευτής!

{πηλάι δεξιά}

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΝΑΚΑΚΗΣ

Ο ΚΡΗΤΙΚΟΣ ΓΛΥΠΤΗΣ

ΕΠΟΙΗΣΕ

ΕΠΙ ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΤΑΣΟΥ ΒΟΥΛΟΔΗΜΟΥ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1978

ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΛ. ΜΕΛΕΤΟΠΟΥΛΟΣ ΕΔΩΡΗΣΕΝ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΗΜΟΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΤΑΣΟΣ Δ. ΣΒΑΡΝΑΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ

ΕΠΕΜΕΛΗΘΗ

Πολλές φορές είδαμε την βάση του ανδριάντα κατάστικτη από σχέδια, ακόμα και να κρατά ομοίωμα βόμβας μοιότοφ.

Μεγάλος αριθμός προτομών και αγαλμάτων σε γεγονότα και διαδηλώσεις, αλλιά και κάθε μέρα είναι στην διάθεση του καθενός να μαυρίζεται με μπογιά, να σκεπάζεται με γκράφιτι, να σπάζονται κομμάτια του. Σε αυτή την περίπτωση γίνονται καταγγελίες προσώπων και σωμάτων στο τύπο και αναλαμβάνει την εκτέλεση καθαρισμού η αρμόδια υπηρεσία του Δήμου.

Ανδριάντας Παναγιώτη Βλαχάκου

Οι κήποι της Τερψιθέας κόβονται στα τέσσερα από την Ηρώων Πολυτεχνείου και την Δευτέρας Μεραρχίας. Η πρώτη ονομασία της όταν ισοπεδώθηκε και φυτεύτηκε ήταν Δενδροφυτεία, μετά Πάνθεον, ύστερα Βαρβάκη. Στο πάνω μέρος, προς την Ευαγγελική Εκκλησία, υπάρχει στημένο από παλιά ένα μαρμάρινο ορθογώνιο βάθρο. Αν και ταλαιπωρημένο, σπασμένο σε κάποια σημεία του, όταν το παρατήρησα για να το καταγράψω είχε να μου διηγηθεί την

ιδιαιτερή ιστορία του.

Στην αρχική του χρήση, φαίνεται να ήταν στημένο αλλού, αφού έγραφε στο γείσο την λέξη «ΑΠΟΛΛΩΝ». Αγαλήμα Απολλώνια δεν γνωρίζουμε στον Πειραιά, μόνο την γνωστή προτομή που βλήνουμε στις μέρες μας στην οδό Πειραιώς στα Καμίνια.

Να ήταν λοιπόν το βάθρο που στήριζε την προτομή του Απολλώνια στην Ακτή Τζελλήνη πριν τοποθετηθεί εκεί το αγαλήμα του Καραϊσκάκη;

Να ήταν ο Απολλώνιας για κάποια περίοδο τοποθετημέ-

νος στην Τερψιθέα πριν βρεθεί στα Καμίνια;

Το μόνο συμπέρασμα που βγάζουμε είναι ότι μεταφέρθηκε ή μπήκε στην πηλατεία όταν έγινε μια από τις πολλές ανακατασκευές της. Ειδικά διάβασα στην εμπρός πηευρά του μια επιγραφή (που μάλλον προστέθηκε αργότερα, ύστερα από την χάραξη της λέξης «ΑΠΟΛΛΩΝ», τώρα καλυμμένη από νέα μάρμαρα: «Κήπος/ Τερψιθέας/ κατασκευασθείς/ επί/ Δημάρχου Πειραιώς/ Θ. Γ. Ρετσίνα/ 1894».

Το βάθρο λοιπόν αυτό παραμένει στη θέση του σε δεύτερη χρήση.

Τα μάρμαρα προσδιορίζουν τον στημένο πάνω του ανδριάντα του Παναγιώτη Βλαχάκου, έργο του Μανιάτη (από την Λάγια) Πέτρου Γεωργαρίου (γεν. στα 1957, ασχολείται και με καλλιτεχνικά ντεκόρ και εφέ στην τηλεόραση και κινηματογράφοι που εγκαινιάστηκε στις 26 Ιανουαρίου 1997).

Η επιγραφή λέει: «Παναγιώτης Αντ. Βλαχάκος/ Αντιπλοίαρχος Π.Ν./ έπεσε την 31/1/1996/ υπέρ πατρίδος/ εις βραχονησίδα Ίμια/ γεννηθείς στον Πειραιά/ το 1964» και «Ανεγέρθη επί δημορχίας Στ. Λογοθέτη/ 1997».

Το κομμάτι αυτό της Τερψιθέας έχει και πέμπτη ονομασία, λέγεται επίσημα πηλατεία Κωνσταντίνου Καραμανλή και ανακαίνιστηκε το 1996 επί δημάρχου Χρήστου Αγραπίδη και αντιδημάρχου Γιάννη Σπυράκη. Οδό Παναγιώτη Βλαχάκου έχουμε στην 5η Δημοτική Κοινότητα, είναι η πρώην Αρτεμυσίου.

Προτομή Λάμπρου Πορφύρα

Ο Λάμπρος Πορφύρας, (1879 - 1932), ο κατ' εξοχήν πειραιώτης ποιητής, έμενε στην Φρεαττύδα, τριγυρνούσε στην ειδυήλιακή παραλία του και έπινε στις ταβέρνες της το κρασάκι με την παρέα του. Έξι χρόνια μετά τον θάνατό του, υψώθηκε στα 1938 πάνω στην πηλατεία Φρεαττύδας σε βάθρο η προτομή του, έργο του Γρηγόρη Ζευγώλη. Ι1886 - 1950, σπούδασε στο Παρίσι κι

επηρεάστηκε πολύ από τον Ροντέν!

«Ωραίον συμβολισμόν της αγάπης του Δήμου προς τους ανθρώπους και τα έργα του πνεύματος απετέλεσεν η ανέγερσις προτομής του Πειραιώτου ποιητού Λάμπρου Πορφύρα εις την Φρεαττύδα, τα αποκαλυπτήρια της οποίας, ετελέσθησαν την 29ην Μαΐου 1938» ΙΟ Πειραιεύς μετά την 4ην Αυγούστου, υπό Αγγέλου Παπαναστασίου, 1938, σελ. 191. Εκεί γίνονται κατά καιρούς καταθέσεις στεφάνων από τοπικούς συλλόγους, ειδικά από την Φιλολογική Στέγη.

Προτομή Δημητρίου Ροντήρη

Η πηλατεία Ροντήρη πήρε το όνομα από τον μεγάλο Πειραιώτη σκηνοθέτη και θεατρικό δάσκαλο. Έργο του επίσης Πειραιώτη ζωγράφου, γλύπτη, χαράκτη, συγγραφέα κλπ. Τάκη Παρθαβάντζα στην Ηρώων Πολυτεχνείου προς Σκουζέ συνορεύει με την ανάδειξη τμήματος οικοδομικού τετραγώνου

Χάλκινες προτομές Κατίνας Παξινού και Αιμιλίου Βεάκη

Οι προτομές του Βεάκη (1977) και της Παξινού (1979) στήθηκαν μπροστά από το Δημοτικό Θέατρο στις 24.2.1980. Γλύπτης ο Παριανής καταγωγής Νίκος Περαντινός, πολύ γνωστός καλλιτέχνης και μεταλλιοπλάστης (1910 - 1991).

Ήταν προσφορά των Ροταριανών, έδωσαν νομίζω 100.000 δραχμές. Η επιγραφή είναι χαραγμένη και στα δύο βάθρα:

ΕΣΤΗΘΗ/
ΜΕ ΤΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ/
ΚΑΙ ΔΑΠΑΝΗ/
ΤΟΥ ΡΟΤΑΡΙΑΝΟΥ ΟΜΙΛΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ/
ΕΠΙ ΔΗΜΑΡΧΙΑΣ ΤΟΥ ΡΟΤΑΡΙΑΝΟΥ/
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΥΡΙΑΚΑΚΟΥ/
ΤΟ 1980/

Προτομή Μενέλαου Παλλάντιου

Τα εγκαίνια της προτομής του μεγάλου μας πειραιώτη μουσουργού Μενέλαου Παλλάντιου (1914 - 8.8.2012) έγιναν το βράδυ της Δευτέρας 21 Ιουλίου 2003.

Ήταν εκεί ο ίδιος ο εικονιζόμενος, πράγμα σπάνιο να βλέπεις να στήνουν την προτομή σου. Ήμουν κι εγώ παρών και τον συνχάρηκα.

Σήμερα στην Σωτήρος Διός και Αριστοτέλους (η Αριστοτέλους πεζοδρομήθηκε το 1984) προσπερνάμε το βάθρο όπου ήταν στημένη η προτομή του μέχρι τα μέσα Δεκεμβρίου 2012. Δηλαδή τέσσερις μήνες μετά τον θάνατό του κλήθηκε από

αγνώστους. Λένε ότι την πούλησαν για να της πλώσουν το μετάλλιο.

Διαβάζουμε πάνω του: «Ακαδημαϊκός/ Μενέλαος Παλλάντιος/ της τέχνης των ήχων/ του λόγου/ του στοχασμού». «Γλύπτης Π. Τζανουλίνος».

Ο Πραξιτέλης Τζανουλίνος γεννήθηκε στα 1955 στην Τήνο.

Προτομή Νικηφόρου Βρεττάκου

Πολύ κοντά, στην Καραϊσκού και Σωτήρος Διός στήθηκε η προτομή του Νικηφόρου Βρεττάκου «Νικηφόρος/ Βρεττάκος/ 1912-1991». Ήταν προσφορά των παιδιών του Κώστα και Τζένης Βρεττάκου - Παπαδημητρίου. Τα εγκαίνια έγιναν την Τετάρτη 20 Μαρτίου 2002 στις 7 το βράδυ. Μετά τα αποκαλυπτήρια έγινε έκθεση χειρογράφων, βιβλίων και φωτογραφιών, εκδήλωση με ομιλίες, απαγγελίες ποιημάτων και έπαιξαν στο πιάνο συνθέσεις με έργα του στην αίθουσα του Πειραικού Συνδέσμου.

Είναι έργο του Νίκου Περαντινού. Ο ποιητής ζούσε στον Πειραιά από το 1946 μέχρι το 1962, έφυγε από την Καραϊσκού για τους Αμπελόκηπους.

Χρημάτισε δημοτικός σύμβουλος και μέλος της καλλιτεχνικής επιτροπής επί Δημητρίου Σαπουνάκη. Γνωστό το ποίημα του «Αποχαιρετισμός στην Καραϊσκού 106» όπου μιλάει για τον πόνο της κατεδάφισης της οικοδομής.

Ανδριάντας Θεόδωρου Κολλοκοτρώνη

Στην οδό Δραγάτη, πρώην Ανδριτσαινός, πρώτα Παρθενωγείου. Έργο του 1999 του Κώστα Καζάκου (γεν. 1949 στο Κάστρο Ιωαννίνων). «Ο Γέρος του Μοριά/ Θεόδωρος Κολλοκοτρώνης/ 1770-1843/ Χορηγόι/ Σύνδεσμος Αρκάδων Πειραιά/ Θεόδωρος Καπράλλος του Γεωρ./ Εγένετο επί δημαρχίας/ Χρήστου Αγραπίδη 1999». Στο πηλί, «Τα αποκαλυπτήρια έγινοντο/ την 4-2-2000/ υπό του προέδρου/ Δημοκρατίας Κων. Στεφανόπουλου».

Τους Αρκάδες που έβαλαν τον Κολλοκοτρώνη ζήτησαν με την καλή έννοια οι Αχαιοί από τα Καλάβρυτα. Έτσι έστησαν το δικό τους άγαλμα.

Ανδριάντας Παλαιών Πατρών Γερμανού

Στις 27 Φεβρουαρίου 2001 είχαμε την συνάντηση του Θανάση Χρονόπουλου με τον Δήμαρχο Χρήστο Αγραπίδη. Αποφασίστηκε να στηθεί ο ανδριάντας του Γερμανού στο πάρκο απέναντι από το Υπουργείο Ναυτιλίας.

Έργο του 2002 του Κώστα Καζάκου επιγράφεται «Παλαιών Πατρών Γερμανός/ 1771-1826/ Στου Γερμανού το μέτωπο/ κρυφά

γλυκοχαράζει/ του γένους το ξημέρωμα/ Βαλαωρίτης».

Άλλη επιγραφή στην αριστερή πλευρά της βάσης «Χορηγός/ Εθνικοθρησκευτικών Γιαννακοπούλιδων Ίδρυμα».

Αποκαλύφτηκε στις 22.3.2003 στο χώρο του παλιού Θερινού Λυρικού Πειραικού Θεάτρου (λειτουργήσε στα 1969 - 1988).

Ο Αθανάσιος Χρονόπουλος είναι πρόεδρος στο Ίδρυμα και στον Σύλλογο Καλαβρυτινών Πειραιά η «Αγία Λαύρα».

Προτομή Κωνσταντίνου Βοηανάκη

Στην Μαρίνα Ζέας, η προτομή του Κωνσταντίνου Βοηανάκη είναι φόρος τιμής του Πειραιά στην μνήμη του μεγάλου μας θαλασσογράφου.

Έργα του Η ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΗΣ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ, Η ΠΥΡΠΟΛΗΣΗ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΦΡΕΓΑΤΑΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΗ, Η ΑΠΟΒΙΒΑΣΗ ΤΟΥ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ ΣΤΟ ΦΑΛΗΡΟ, Η ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΤΟΥ ΙΣΘΜΟΥ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΟΥ, ΤΟ ΛΙΜΑΝΙ ΤΟΥ ΒΟΛΟΥ, ΤΟ ΛΙΜΑΝΙ ΤΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ.

Γεννήθηκε στα 1837 στο Ηράκλειο, σπούδασε κι εργάστηκε στο εξωτερικό, ειδικά στο Μόναχο. Επέστρεψε στην Ελλάδα το 1883, μετά από μετακινήσεις του εγκαταστάθηκε στην πόλη μας γύρω στα 1890, στην τότε οδό Αθηνάς, σήμερα Βασιλέως Γεωργίου Α΄. Εκεί έστησε το εργαστήριό του και μετά το «Καλλιτεχνικό Κέντρο».

Ήλθε στον Πειραιά επειδή από παλιά οι Βοηανάκηδες ή Βοηωνάκηδες είχαν βιομηχανικές δραστηριότητες: ίδρυσαν στα 1869 ένα κλωστήριο στην σημερινή Κυριακούλη Μαυρομυιάλη και Παλαμυδίου.

Εδώ γεννήθηκαν τα παιδιά του Άγγελος, Μαίρη, Μιητιάδης και Σπυρίδων.

«Οι περίπατοι στη Φρεαττύδα και οι επισκέψεις στο κορνιζοποιείο του Γηισού, είναι σχεδόν η μόνη ψυχαγωγία του» έγραψε ο Μανόλης Βλάχος. Τα οικονομικά του ήταν άθλια, το περιβάλλον αδιάφορο προς το έργο του. Ο θάνατον τον βρήκε στις 29 Ιουνίου 1907.

Το έργο του γλύπτη Νικόλα του 1961, είναι δωρεά στην πόλη μας του Ιωάννη Μελετόπουλου. Η πρώτη τοποθέτηση έγινε πρωτοβουλία της Φιλολογικής Στέγης «εις τον περίβολον του Ναυτικού Μουσείου Πειραιώς» το απόγευμα του Σαββάτου 29 Ιουνίου 1963. Πιο μετά, στην Μαρίνα Ζέας. Ο Πηλιορείτης γλύπτης Νικόλας Παυλόπουλος, 1909 - 1990, έχει απ' ότι είδαμε αρκετά έργα του στον Πειραιά. Στο χωριό του, Άγιος Γεώργιος Νηλέας Μαγνησίας βρίσκονται έργα του στο εκεί ομώνυμο Δημοτικό Μουσείο.

Το παρόν άρθρο αποτελεί απόσπασμα της ομιλίας μου στον Φυσιοθηατρικό και Πολιτιστικό Σύνδεσμο ΖΗΝΩΝ στις 16 Απριλίου 2015!

Εν τέλει...

Η Ευρωπαϊκή Ημέρα Θάλασσας σε αριθμούς

Εν τέλει... πραγματοποιήθηκε στον Πειραιά η Ευρωπαϊκή Ημέρα Θάλασσας με πλήθος εκδηλώσεων και δράσεων με μια εντυπωσιακή συμμετοχή φορέων και οργανώσεων της πόλης και με μια εκπληκτική ποικιλία από άποψη περιεχομένου. Ο Πειραιάς βρέθηκε την τελευταία εβδομάδα του Μαΐου στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος.

-Στο συνέδριο της Ευρωπαϊκής Ημέρας

Θάλασσας συμμετείχαν 1300 σύνεδροι, 80 φορείς σε 20 εργαστήρια διαλόγου

-Σε 65 σημεία της πόλης πραγματοποιήθηκαν 106 δράσεις από 70 φορείς του Πειραιά και με τη στήριξη 22 Διευθύνσεων του Δήμου

-Έγιναν: 19 συναυσίες 17 εκθέσεις, 10 ξεναγήσεις, 9 παραστάσεις/πάρτι, 9 αθλητικές δράσεις, 22 παρουσιάσεις διαλέξεις, 5 γαστρονομικές δράσεις, 4 δράσεις για το παιδί, 3 διαγωνισμοί, 8 δράσεις άλλων κατηγοριών

-Blue Growth (Γαλάζια Ανάπτυξη) με 75 συμμετέχοντες, 14 Startups και 9 βραβεία

-Εκδόθηκε Γραμματόσημο για την Ευρωπαϊκή Ημέρα Θάλασσας Piraeus 2015

-Σύνδεση με social media χρησιμοποιήθηκαν φωτογραφίες, δόθηκαν οδηγοί, παρουσία με περίπτερο στα POSIDONIA SEA TOURISM FORUM, ντύθηκε ο σταθμός υποδοχής κρουαζιέρας

-520 δημοσιεύσεις σε sites, portals, έντυπα, ραδιόφωνο και τηλεόραση, προβολής σε 186 Μ.Μ.Ε., 21 χορηγοί επικοινωνίας

Παρουσιάστηκε το Μουσείο Εναλίων Αρχαιοτήτων

Εν τέλει... παρουσιάστηκε στο συνεδριακό χώρο του πλοίου - Μουσείου «Hellas Liberty», το Σάββατο 30 Μαΐου, το Μουσείο Εναλίων Αρχαιοτήτων,

Στο πλαίσιο του προγράμματος για την «Πολιτιστική Ακτή Πειραιά», προβλέπεται η μετατροπή των εγκαταστάσεων των πρώην διαμετακομιστικών αποθηκών (Σιλό) σε Μουσείο Εναλίων Αρχαιοτήτων. Δύο χιλιάδες περίπου ευρήματα - όπως αμφορείς, χρηστικά και επιτραπέζια κεραμικά, αγάλματα μαρμάρινα και χάλκινα, τμήματα γλυπτών, αρχιτεκτονικά μέλη και οικοδομικό υλικό, μέσα συναλληλών, σκαριά και εξαρτήματα από τον εξοπλισμό πλοίων, προσωπικός οπλισμός και οπλικά εργαλεία, επιγραφές, είδη ρουχισμού και καθημερινού, εργαλεία και λοιπά αντικείμενα, προερχόμενα από υποβρύχιες αυτοψίες, έρευνες και ανασκαφές, αλλά και αυτόβουλες παραδόσεις ιδιωτών ή κατασχέσεις -, οργανώνονται και εκθέτονται μέσα από έξι βασικούς θεματικούς άξονες, σύμφωνα με την εγκεκριμένη μουσειολογική προμελέτη.

Από τα πιο εντυπωσιακά σημεία της παρουσίασης ήταν το βίντεο που αφορούσε στο νέο κτήριο, έτσι όπως θα διαμορφωθεί με τις νέες επεμβάσεις, οι οποίες του προσδίδουν μια εικόνα πελώριου καραβιού, που θα στεγαστεί σε ένα από τα πιο αξιόλογα δείγματα βιομηχανικής αρχιτεκτονικής της δεκαετίας του '30 και τοπόσημο του Πειραιά.

Το Μουσείο θα εκτείνεται σε 13.100 τ.μ., εκ των οποίων οι εκθεσιακοί του χώροι θα καταλαμβάνουν 6.500 τ.μ. Οι υπόλοιποι θα είναι χώροι εξυπηρέτησης επισκεπτών (1.500 τ.μ.), εκπαιδευτικών προγραμμάτων και επιστημονικών δράσεων (800 τ.μ.). Όσο για τα στρώματα του περιβάλλοντος χώρου, προβλέπεται ακόμη και η δημιουργία χώρου Τεχνικής Κατάδυσης.

Το Λιμάνι των τριήρων

Εν τέλει... εγκαινιάστηκε στο Ναυτικό Μουσείο της Ελλάδος, στο πλαίσιο του εορτασμού της «Ευρωπαϊκής Ημέρας Θάλασσας 2015», η έκθεση με τίτλο «Πειραιάς: το Λιμάνι των Τριήρων», Με φωτογραφίες, σχέδια, κείμενα και καθημερινές αναπαραστάσεις «ζωντανεύει» η ιστορία και λειτουργία των νεωρίων του αρχαίου Πειραιά, τα οποία στέγαζαν το στόλο των τριήρων την εποχή της ακμής της ναυτικής δύναμης της Αθηναϊκής Δημοκρατίας.

Η διοργάνωση της έκθεσης έγινε με τη συνεργασία του Ναυτικού Μουσείου της Ελλάδος και Δανών αρχαιολόγων που ερεύνησαν επί μια δεκαετία και στην Ξηρά και στον υποθαλάσσιο χώρο την περιοχή των λιμανιών του Πειραιά, υπό την αιγίδα του Ινστιτούτου της Δανίας στην Αθήνα. Η έκθεση θα διαρκέσει μέχρι 30 Σεπτεμβρίου

Έκθεση Αρχιτεκτονικής με τίτλο: «Πειραιάς και Ουτοπία»

Εν τέλει... ο Πειραιάς αν μη τι άλλο παρουσιάζει για τους Αρχιτέκτονες εξαιρετικό ενδιαφέρον και αποτελεί μια τεράστια πρόκληση. Δεν εξηγείται διαφορετικά το πλήθος των επιλογών που έχουν ως θέμα τον Πειραιά από δεκάδες φοιτητές της Αρχιτεκτονικής για να δοκιμάσουν τις επιστημονικές τους γνώσεις και να ξεδιπλώσουν τη φαντασία τους, που μετουσιώνονται σε συγκεκριμένες προτάσεις. Πάνω από 70 νέοι αρχιτέκτονες λοιπόν γοητεύτηκαν από τις προκλήσεις του Πειραιά κατά τη διάρκεια των σπουδών τους και παρουσίασαν τις προτάσεις τους σε έκθεση στη Δημοτική Πινακοθήκη Πειραιά. Προπτυχιακές και μεταπτυχιακές διπλωματικές εργασίες, διαλέξεις και ερευνητικά προγράμματα είναι ένα πλούσιο υλικό που μπορεί να αξιοποιηθεί άμεσα. Γι' αυτό και οι προτάσεις αυτές στην πραγματικότητα δεν είναι καθόλου ουτοπικές, αλλά καθόλου ρεαλιστικές. Οι ιδιομορφίες του τοπίου, η βιομηχανική ιστορία του τόπου, η θάλασσα, το λιμάνι, τα μνημεία, ο λαϊκός πολιτισμός, αλλά και η ίδια η αρχιτεκτονική της περιοχής είναι κάποια από τα στοιχεία που προσελκύουν το ενδιαφέρον τους. Και πολλές φορές, αυτό το ενδιαφέρον καταλήγει να γίνεται μελέτη.

